

ตำรวจกับอิทธิพลทางการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ประการหนึ่งที่มีลักษณะเด่นชัดคือ ตำรวจตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมือง ดังที่ Bruce Smith ได้กล่าวไว้ว่า ".... การเมืองและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law Enforcement) มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ตำรวจในฐานะเป็นฝ่ายบริหารและมีหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบใดก็ตาม ไม่สามารถที่จะเป็นอิสระจากการเมืองได้เลย โดยจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชนชั้นปกครอง ...." ๑

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอิทธิพลทางการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอิทธิพลทางการเมืองไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ กัน กล่าวคือ

๑. ตำรวจตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการพิทักษ์รักษาและแสวงหาอำนาจทางการเมือง
  ๒. นักการเมืองได้ใช้อำนาจและอิทธิพลในการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้น เงินเดือน ตำแหน่งและลงโทษนายตำรวจ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง
  ๓. ตำรวจตกอยู่ภายใต้การควบคุมของนักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาเพื่อควบคุม
๑. ตำรวจตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการพิทักษ์รักษาและแสวงหาอำนาจทางการเมือง

ตำรวจ (Police) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law Enforcement) อำนาจสอบสวนตลอดจนมีกำลังคนและอาวุธในการปฏิบัติหน้าที่ และในบางโอกาส ตำรวจยังต้องตีความกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงซึ่งอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นอำนาจกึ่งตุลาการ จึง

๑ Bruce Smith, op.cit., pp. 4, 8.

เป็นหน่วยงานหนึ่งที่รัฐบาลหรือ แสวงหาและใช้อำนาจทางการเมือง ใช้ เป็น เครื่องมือในการพิทักษ์-
รักษาและแสวงหาอำนาจ อาทิ การใช้กำลังตำรวจในการควบคุมมิให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง
ควบคุมสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ^๒ และ Dr. Bramstedt โทกล่าไว้ว่า "...
ผู้นำหรือปกครองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจตลอดจนจะต้องควบคุม
บุคคลทุกคนหรือชาติอื่น ๆ ให้อยู่ภายใต้อำนาจของตนให้สมบูรณ์ที่สุดไม่ว่าจะโดยทางตรงและทางอ้อม
การควบคุมประชาชนให้อยู่ภายใต้อำนาจนั้นจะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ....
ตำรวจ (Police) จึงเป็นองค์กรหนึ่งที่รัฐเผด็จการมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องใช้กำลัง
ตำรวจในการแสวงหาพิทักษ์รักษาอำนาจในทางการเมือง โดยอาศัยวิธีการ สร้างความกลัว (Terror)
การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) และการให้สินบน (Corruption)...."^๓

สำหรับประเทศไทยนั้น ในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยและจนถึงก่อนวันที่ ๑๔ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๕๑๖ อาจสรุปได้ว่า การปฏิวัติ รัฐประหารนั้น ยังเป็นหนทางเดียวในเมืองไทยที่จะ เปลี่ยน
รัฐบาลได้^๔ จึงไม่มีใครกล้าปฏิเสธว่าความมั่นคงอยู่รอดของรัฐบาลนั้น ส่วนหนึ่ง เป็นส่วนสำคัญที่จะต้อง
ได้รับการสนับสนุนคุ้มครองจากรัฐตำรวจ เพราะกลไกตำรวจ เท่านั้นที่สามารถรื้อกลไกการ เคลื่อนไหวและ
สามารถใช้กำลัง เข้าปกป้องรัฐบาลหรือไม่ก็ปราบปรามศัตรูของรัฐบาลได้ทันที^๕ ดังพฤติกรรมใน
อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า นักการเมืองได้ใช้กำลังตำรวจในการพิทักษ์รักษาและแสวงหาอำนาจ
โดยวิธีการดังต่อไปนี้คือ

๑.๑ การสร้างความกลัว (Terror) ความกลัวเป็นความรู้สึกซึ่ง เกิดจากภายในจิตใจ
ของบุคคลซึ่ง เกิดขึ้นมาโดยตามธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) Hobbes โทกล่าไว้ว่า
ธรรมชาติของมนุษย์ประการหนึ่งก็คือ มนุษย์มีความกลัวอยู่ในจิตใจ สิ่งที่มีมนุษย์กลัวที่สุดคือ กลัวความ-

^๒ John Coatman, op.cit., pp. 157-158.

^๓ E.K. Bramstedt, op.cit., pp. 3, 137.

^๔ น.ร.ว.ลี้กุลฤทธิ์ ปราโมช, "การเมืองในปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย," ปัจจุบันและ
และอนาคตของสังคมไทย (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๔), หน้า ๒.

^๕ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เกม, หน้า บทนำ.

กาย^๖ นอกจากนี้ Bramstedt ได้เสนอถึงเรื่องนี้ไว้ว่าความกลัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับการสร้างและรักษาอำนาจในทางการเมือง ความกลัวอาจจะสร้างขึ้นได้โดยวิธีการสร้างความไม่มั่นคงแก่ตัวบุคคลหรือครอบครัว การควบคุม การหาข่าวสาร (Gathering Detention) การขู่ (Intimidation) การกำจัด (Elimination) การทำลาย การจับกุม^๗ ฯลฯ

การสร้างความกลัวจะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ การบังคับ (Coercion) และการใช้กำลังรุนแรง (Violence) โดย Grazia กล่าวไว้ว่าการบังคับเป็นเรื่องของ^๘

- ก. ความคุมวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ
- ข. การสร้างเกียรติยศชื่อเสียงและการยอมรับนับถือ
- ค. การแสวงหาอำนาจ
- ง. การกระตุ้นในการใช้กำลังทำลายและปรามปราย
- จ. การตัดสินใจถูกต้อง
- ฉ. ความปลอดภัยและการป้องกัน
- ช. การทำลายล้าง

การใช้กำลังในการบังคับและทำลายล้าง Sigmund Freud ได้กล่าวไว้ว่าต้องเกี่ยวข้องกับแนวความคิดดังต่อไปนี้คือ^๙

- ก. ความผิด (Guilt)
- ข. การทำลาย, กำจัด, การทำให้ไม่สมหวัง (Frustration)
- ค. การแก่งแย่ง, ขยับได้ (Displacement)
- จ. การวางแผน (Projection)
- ฉ. การรู้จักเหตุผล (Rationalization)
- ช. การรุกราน, การราว (Aggression)

---

^๖ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่องเดิม, หน้า ๑๖ - ๓๐.;

^๗ E.K. Bramstedt, op.cit., pp. 138-139.

^๘ Alfred de Grazia, op.cit., pp. 269-275.

^๙ Ibid., p. 275.

การสร้างความกลัวโดยวิธีการบังคับและกำลังของตำรวจเพื่อความมั่นคงและการแสวงหาอำนาจของนักการเมืองไทย จนมีบุคคลหลายคนกล่าวว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็น "ยุคทมิฬ"^๑ โดยการปฏิบัติการพอสรุปได้ดังนี้คือ

ก. การจับกุมบุคคล นับตั้งแต่สมัยเริ่มกิจการตำรวจเป็นต้นมา การจับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยว่าไม่ให้การสนับสนุนหรือเป็นศัตรูในการแสวงหาหรือรักษาอำนาจทางการเมือง เพื่อเป็นการสร้างความกลัวได้มีการปฏิบัติกันสืบเนื่องตลอดมา อาทิเช่น การจับกุม กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ และคณะ ซึ่งรวมทั้ง พล.ท. พระยาอิทธิกรมประภาส และ พ.ต.ต. หลวงอัศวินศิริวิลาส นายเวรอธิบดีกรมตำรวจอรุณ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ^{๑๑} การจับกุมบุคคลต้องสงสัยทางการเมืองครั้งใหญ่ ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยปราศจากหลักฐานที่แน่นอน ^{๑๒} การจับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีค่านิยม, ความเชื่อ หรือฝักใฝ่ลัทธิที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล ได้แก่ การจับกุมผู้ต้องหาในขอหาการกระทำการเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น การจับกุม นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นายเยื้อ พานิชย์วิทย์ นายบุศย์ สิมะเสถียร ฯลฯ ^{๑๓} การจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่ไม่ได้เป็นฝ่ายรัฐบาล อาทิ การจับกุม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับนายประหยัด นาคะนาท ในข้อหาอุบายส่งเสริมให้กระด้างกระเดื่องและเพื่อล้มรัฐบาล ^{๑๔} การจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ อาทิเช่น นายสวัสดิ์ คุ้มสุทธิ นายสนิท เอกชัย นายอิศรา อมันตกุล นายสังข์ พัดโนมัย นายอุรณัน พลกุล ฯลฯ ^{๑๕} การจับกุมบุคคลที่ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญในสมัยที่ พล.ต.อ. ประภาส

---

^{๑๑} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้าหน้า.; ผู้สื่อข่าวพิเศษ เรื่องเดิม, หน้า ๖.; พายัพ วิจารณ์ภาค เรื่องเดิม, หน้าหน้า.
^{๑๒} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๙๔.; ทานธิมิตี เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.
^{๑๓} พายัพ วิจารณ์ภาค เรื่องเดิม, หน้า ๒๔ - ๔๕.; วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๕ - ๒๔๖.; ไทยนอย เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕ - ๒๕๘.; สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.
^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๘.; David A. Wilson op.cit., p. 261.
^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๕.
^{๑๖} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาจันทร์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๑.

จารุเสถียร เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ในข้อหาบกพร่องกลางรัฐบาล ผ่านประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๔ และ
กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ ๑๖ จนเป็นต้นเหตุของการนองเลือดในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม ในกรณีฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลถูกลอบสังหาร หลายสาปสูญ ทุกท่าร้ายถวาย
ประการใดทั้งปวง และกรณีฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลกระทำการใดปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถ
ที่จะจับกุมผู้ต้องหาตามคำเนิ่นคดีได้เป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น กรณีการตายของอดีต ๔ รัฐมนตรีที่บางเขน
กรณีการหายสาปสูญของนายเตียง ศิริขันธ์ นายพร มะลิวัลย์ ฯลฯ ในสมัย พ.ศ.๑. หลวงชาติตระการ
โกศล เป็นอธิบดีกรมตำรวจ กรณีผู้นำฆาตกรชาวโรนีสตินักศึกษาถูกลอบสังหารชีวิตในช่วงที่
พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ และ พล.ต.อ.ศรีสุข มหิทธิร เทพ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ อาทิ นายบุญสนอง
บุญชูทยาน นายนิสิต จิโรสภณ นายปรีดา จินตานนท์ ฯลฯ กรณีกลุ่มกระหิงแคงชนวัดคุระเบ็ดและ
ทำลายที่ทำการศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมผู้กระทำ
ความผิดได้ เป็นต้น

ข. การกำจัด เป็นลักษณะการกระทำการรุนแรงอีกประการหนึ่งที่รุนแรงกว่าการจับกุม
บุคคลที่ถูกกำจัดมักจะเป็นบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์กับผู้แสวงหาหรือมีอำนาจอยู่ในความครอบครอง อาทิ
การใช้หน่วย SS และ Gestapo ในการกำจัดยิวและบุคคลที่ต่อต้าน Hitler เป็นต้น

เนื่องจากผลสะท้อนทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้
ส่งผลให้การเมืองของไทย เป็นไปในลักษณะของการแก่งแย่งกันระหว่างกลุ่ม ๑๗ แมตต์กลุ่มทหารด้วย
กันเองก็ตาม ๑๘ ดังนั้นรัฐบาลจะมีเสถียรภาพอยู่ได้ทางหนึ่งก็จะต้องอาศัยตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่
ตามกฎหมายเป็นเครื่องมือในการกำจัดบุคคลต่าง ๆ ด้วยข้อหาต่าง ๆ กัน ๑๙ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
กลุ่มทหารกับกลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ กลุ่มทหารซึ่งเป็นฝ่ายอนุรักษนิยม (Conservative) ที่รุนแรง

๑๖ แสงประทีป เรื่อง เกม, หน้า ๖.; เส้นที่ ศรีมิ่งคล เรื่อง เกม, หน้า ๕๕๗ - ๕๕๖.
๑๗ เจษฎา อรุณีพัฒน์พงศ์ เรื่อง เกม, หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖.
๑๘ เรื่อง เคียวกัน, หน้า ๖ - ๖๑.
๑๙ สุชิน ตันติกุล เรื่อง เกม, หน้า ๑๖๖

ที่ผู้ใดกล่าวหาว่าการกำหนดเค้าโครงการ เศรษฐแบบของนายปรีดี พนมยงค์ ว่าเป็นคอมมิวนิสต์^{๒๐} หลังจากนั้นรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์^{๒๑} ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ตำรวจมีอำนาจอย่างกว้างขวาง บุคคลที่ถูกจำกัด อาทิเช่น ก้าวสิงหกร พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ซึฟเป็นสุข นายหะยีสุทรง นายเตียง ศิริขันธ์ นายพร มะลิทอง นายชาญ มุนนาค นายอารีย์ ลีวีระ และอดีตรัฐมนตรี^{๒๒} เป็นต้น

การใช้วิธีการจำกัดนับว่าเป็นวิธีการสร้างความกลัวในทางจิตวิทยาโดยลงอย่างสูงวิธีการหนึ่งและยังเป็นการข่มขู่ (Intimidation) ฝ่ายตรงข้ามให้ลดการปฏิบัติการในการต่อต้านให้ลดน้อยลง

๑.๒ การควบคุมบังคับและจำกัดเสรีภาพของบุคคลและสื่อมวลชน ตำรวจในฐานะที่เป็นผู้ทำหน้าที่รักษากฎหมายซึ่งรัฐบาลมีส่วนอย่างมากในการตรากฎหมายออกมาใช้ ดังนั้นเมื่อรัฐบาลต้องการที่จะควบคุมสิทธิเสรีภาพของบุคคลและสื่อมวลชนจึงเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ

ในทางด้านสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ตำรวจในฐานะเป็นบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง และบางครั้งยังมีอำนาจถึงตุลาการอยู่ในดุลยพินิจของตนเอง ดังนั้นเพื่อป้องกันภัยอันจะเกิดขึ้นต่อรัฐบาล จึงเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องควบคุมป้องกันจับกุมตามคำสั่งของรัฐบาล สำหรับบทบาทในอดีตของตำรวจไทยในการควบคุมบังคับและจำกัดเสรีภาพของบุคคล

^{๒๐} เดือน มุนนาค, ท่านปรีดีรัฐบุรุษอาวุโสผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก (พระนคร : เสริมวิทย์ บรรณาคาร, ๒๕๐๐)

^{๒๑} "พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๒," ราชกิจจานุเบกษา แผนกฎีกา เล่มที่ ๕๐ ตอนที่ ๒ (๒ เมษายน ๒๔๙๒), หน้า ๑๐.; "พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ฉบับที่ ๒," ราชกิจจานุเบกษา แผนกฎีกา เล่มที่ ๕๖ ตอนที่ ๑๔ (๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๒ - ๑๓๑.

^{๒๒} กุรายละเอียดยใน มที่ ๓; สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๓๕๕.; David A. Wilson, op.cit., p. 130.

ซึ่งปรากฏขึ้น อาทิ การควบคุมไม่ให้มีการชุมนุมในที่สาธารณะโดยไม่ได้ขออนุญาตจากกรมตำรวจในสมัย พล.ต.อ. เมา ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ^{๒๓} กรณีการห้ามประชาชนชุมนุมและเดินขบวนในต่างของการประกาศกฎอัยการศึกของคณะปฏิวัติรัฐประหาร ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ และ พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าผู้ใดละเมิดจึงเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง อาทิ การจับกุมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญในวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งมีนายธีรยุทธ บุญมี และคณะรวม ๑๓ คน^{๒๔} เป็นต้น

การควบคุมบังคับและจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน^{๒๕} ตามกฎหมายพระราชบัญญัติการพิมพ์ในอดีตปรากฏว่ากฎหมายได้ให้อำนาจแก่อธิบดีกรมตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานการพิมพ์ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการพิมพ์ ดังนั้นเสรีภาพในทางด้านการพิมพ์จึงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของตำรวจโดยสิ้นเชิง ดังนั้นจะพิจารณาได้ว่ามีเหตุการณ์หลายกรณีที่สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนถูกควบคุม อาทิ ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ อธิบดีกรมตำรวจได้สั่งห้ามหนังสือพิมพ์เสนอข่าวที่รัฐบาลไม่เห็นด้วย อาทิ เช่น ห้ามเสนอข่าวทหารไทยในเกาหลี การประชุมของทหาร และห้ามวิพากษ์วิจารณ์การเมือง^{๒๖} เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกรณีสั่งปิดหนังสือพิมพ์เคลมเมลในข้อหาคอมมิวนิสต์ การจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่ความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล หรือไปเยือนจีนแดง เช่น ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ กรมตำรวจได้ออกแถลงการณ์ว่าการจับกุมเป็นการจับกุมในข้อหาขู่ว่าจะเกิดการแตกแยกความสามัคคีชักจูงชาวต่างประเทศที่จะเข้ามายึดประเทศไทย ซึ่งมี นายบุญชัย สิมะเสถียร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์และนายอารี คีวีระ เจ้าของหนังสือพิมพ์ถูกยิงตาย^{๒๗} ฯลฯ

^{๒๓} คำเตือนของรัฐบาล เรื่อง "การชุมนุมสาธารณะที่ท้องสนามหลวงและการเดินขบวน" ของรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๒๔} ทรายละเอียดใน แสงประทับใจ เรื่องเดิม, หน้า ๖ - ๘.; เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๕๕๗ - ๕๕๖.

^{๒๕} See in Fred W. Riggs, Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity (Honolulu : East-West Center Press, 1966), pp.151-152.

^{๒๖} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาจันทร์ เรื่องเดิม, หน้า ๓๖.

^{๒๗} สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๓๖.

แม้แต่ในปัจจุบัน อาทิ กรณี นายสมภัทร สุทรเวช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนตอนหนึ่ง เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ไต้หวันว่า "...ตั้งแต่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา หนังสือพิมพ์เสรีภาพกันอย่างเอิกเกริก เสนอข่าวที่ดูหมิ่นแตกกันประชิดประจันไม่รับนิโคชอบ เสนอข่าวโกหก บางครั้งรุกร่ำสิทธิของประชาชนและรัฐบาล....จะหาทางให้กองเอกสาร (ตำรวจสันติบาล) ตักเตือน ผมไม่ต้องการรุกร่ำเสรีภาพหนังสือพิมพ์หรอก," ๒๔

๑.๓ การหาข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายคนและฝ่ายตรงข้าม ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตำรวจมีภาระหน้าที่หลักคือ การถวายการอารักขาพระมหากษัตริย์ ดังนั้นตำรวจจะต้องพยายามที่จะหาความเคลื่อนไหวของบุคคลต่าง ๆ เพื่อป้องกันภัยในอันที่จะเกิดขึ้นกับองค์พระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในวังกอนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ตำรวจภูบาลหรือตำรวจสันติบาลในปัจจุบันได้มีบทบาทอย่างมากในการหาข่าวความเคลื่อนไหวในกรณีที่ว่าได้มีคณะบุคคลคบคิดกันเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๕ อาทิ เช่น อธิบดีกรมตำรวจได้มีคำสั่งให้จัดสายลับไปคอยดูที่วังถนนวิฑูรย์ซึ่งเป็นวังของพระองค์เจ้าวรเดชตลอดเวลารถึง เรื่องความเคลื่อนไหวว่ามีใครไปมาหาสู่บ้าง ๓ นอกจากนี้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้เขียนรายละเอียดเพิ่มเติมไว้ว่า "...ทุก ๆ เย็นเสนาบดีเจ้าเซตุเต็มไปด้วยนายตำรวจ การวิพากษ์วิจารณ์การปกครองบ้านเมืองจึงน้อยลง เพราะเกรงว่านายทหารซึ่งไปอยู่ตำรวจจะเข้าใจผิด นายทหารที่ขอมดูการบ้านการเมืองจึงแอบหลบไปอยู่ข้างนอก....ข่าวว่าการฉลองพระนครครบรอบ ๑๕๐ ปีนี้ จะเกิดจลาจลถึงเลือดท่วมทองช้าง จะมีพวกกบฏจับตัวผู้ลกระหม่อมบริพัตร ๆ ขู่บังคับการทหารมหาดเล็กเป็นประกัน...ในตอนเย็นก็หายไปข่าวลือออกมาจากกรมเสนาธิการทหารบกว่ามีตำรวจภูบาลปลอมเป็นแซกชาย เนื้อสะเต๊ะ เพื่อสับศรียัง....ข่าวการปฏิวัติก็ทยอย ๆ สงบลงไป ในเมื่อมีเสียงลือว่าคณะผู้ก่อการ ให้พระเจ้าแผ่นดินอยู่ใตกฎหมายนั้น ตำรวจ

๒๔ รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๕๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๘, หน้า ๒.

๒๕ วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๘.

๓ พระยาสุรารักษ์พิพม์ เรื่องเดิม, หน้า ๘.

๓๑ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕., ๑๔๓.

ใคร่รู้ว่าใครบ้าง และขณะนี้ติดตามพฤติกรรมอยู่โดยตลอด...." ^{๓๑} และ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช
 ได้บันทึกความว่า "...ปรากฏภายหลังว่าตำรวจได้เอาชื่อผู้อำนวยการฝ่ายทหารไปถวายกรมพระ-
 นครสวรรค์ ฯ เหมือนกันแต่พระองค์ท่านไม่เชื่อ การที่ตำรวจรู้เรื่องเล่า ๆ ว่าจะมีการปฏิวัติขึ้นนั้น
 ไม่มีปัญหาเพราะพวกหนุ่ม ๆ คุยกันไม่ได้ เท่าที่ไต่ถามภายหลัง....นายตำรวจผู้ใหญ่บางคนทราบ
 ล่วงหน้า ฉะนั้นก่อนวันที่ ๒๔ จึงมีพลตำรวจมาคุมหนาบานผู้อำนวยการฝ่ายทหาร, พระประศาสน์ ฯ
 และหัวหน้าสำคัญ ๆ แท้มีได้จับกุมอะไร...." ^{๓๒} แม้แต่การวิพากษ์วิจารณ์คณะรัฐประหารตามร้าน
 กาแฟ ก็จะถูกสายของตำรวจจ้องส่องศาลเตี้ย ^{๓๓} หรือในสมัยที่ พล.ต.อ.หลวงอดุลย์ เกษจรัส
 เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ภาวะการนี้ใกล้ชิดให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะมีการใช้กำลังรุนแรง
 ทางทหาร เมืองมากยิ่งขึ้น เมื่อมีข่าวว่าจะมีการกระทำรัฐประหารและบุคคลสำคัญฝ่ายรัฐบาลถูกลอบวาง
 ยาพิษบ่อยครั้ง ^{๓๔} ตำรวจจึงต้องพยายามสืบหาความเคลื่อนไหวให้มากยิ่งขึ้น ดังที่พระยาเทพหัสดิน
 กล่าวไว้ว่า "...ข้าพเจ้าได้ทราบอยู่เหมือนกันว่า ข้าพเจ้าอยู่ในสายตาของตำรวจมาหลายปีแล้ว
 เพราะข้าพเจ้าจะไปไหนก็มีจารชนคอยติดตาม และหลายครั้งถึงกับได้มีตำรวจในเครื่องแบบออก
 ติดตาม ที่หนาบานของข้าพเจ้ามีจารชนอยู่เสมอและในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เป็นเจ๊กมี เป็นคน
 ชีบรถยนต์รับจ้างก็มี เป็นคนตกปลาก็มี ฯลฯ..." ^{๓๕} การรวบรวมหาข่าวสารและหลักฐานของตำรวจ
 ครบถ้วนเป็นที่พอใจจึงได้มีการจับกุมบุคคลของสงสัยทั้งสิ้น ๕๑ คน ^{๓๖} ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.
 ๒๔๘๖ หรือในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ รัฐบาลของ พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ประสบความล้มเหลว
 ในการบริหารประเทศ การสืบสวนของตำรวจสันติบาลทราบมาว่าจะมีการกระทำรัฐประหาร ดังเช่น

---

^{๓๑} พ.อ.พระยาทรงสุรเดช, "การปฏิวัติ ๒๔ มิ.ย. ๓๕," ในสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, เรียบเรียง, เบื้องแรกประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๗.

^{๓๒} ไทยนอย เรื่องเดิม, หน้า ๒๕.

^{๓๓} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๔.

^{๓๔} พระยาเทพหัสดิน ๓ อัญชยา เรื่องเดิม, หน้า ๒๗๕.

^{๓๕} พายัพ โรจนวิภาต เรื่องเดิม, หน้า ๑ - ๒๒.; พระยาเทพหัสดิน ๓ อัญชยา เรื่องเดิม, หน้า ๒๗๕ - ๒๘๒.; ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๘๐ - ๒๗๓.

พ.ต.ท. เชาวน์ คล้ายสัมฤทธิ์ ผู้กำกับการสันติบาลกอง ๒ ได้รายงานต่อนายกรัฐมนตรีว่าจะมีการก่อ
รัฐประหาร โดยตำรวจไต่สวนสอบสวนและบัญชีของบุคคลต้องสงสัยพร้อมทั้งประวัติของแต่ละบุคคล
เสนอต่อรัฐบาล ^{๓๗} นอกจากนี้ในปัจจุบันในกรณีการหาข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล
ยังมีหน่วยงานอื่นปฏิบัติงานร่วมกับตำรวจสันติบาลอีก อาทิ ศูนย์ข่าวรวมพล เรือน ตำรวจ ทหาร หรือ
ศสร. พตท. ซึ่งทางกรมตำรวจได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในการปฏิบัติการหาข่าวอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ผล-
งานของศูนย์ ฯ ดังกล่าว เช่นกรณีการจับกุม ๒ ชาวนา นักเรียน นักศึกษา ที่เชียงใหม่ ^{๓๘} เป็นต้น

๑.๔ การใช้กำลังตำรวจในการเข้าปะทะกับฝ่ายตรงข้าม ในกรณีที่มีการใช้กำลังรุนแรง
ทางการเมือง ^{๓๙} ภารกิจเบื้องต้นจึงต้องตกเป็นของตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย ^{๔๐}
ดังนั้นเมื่อมีการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง กำลังตำรวจจะต้อง เป็นหน่วยงานที่เข้าปราบปรามและ
ช่วงชิงอำนาจ อาทิ กรณีการปราบปรามกบฏวังหลัง ^{๔๑} การปราบปรามกบฏนายพล ^{๔๒} การปราบ-
ปรามกบฏแผนยึดสัน ^{๔๓} และ การใช้กำลังปราบปรามการจลาจลในวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ.
๒๕๑๖ ^{๔๔} เป็นต้น

^{๓๗} ร.ต.อ. เฉียบ อัมพุนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๖๕ - ๕๖๖.

^{๓๘} คูรายละเอียดยุทธคดีใน สัจจพันธุ์ อัจฉกร, "โบว์ดำตำรวจไทย," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒
ฉบับที่ ๒๕๗ วันพุธที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๕. หน้า ๗.

^{๓๙} ลักษณะการใช้กำลังอำนาจและความรุนแรง เข้าปะทะในทางการเมืองอาจแบ่งได้เป็น ๓
ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงอำนาจ (Shift of Power) โคแตกการปฏิวัติรัฐประหาร การพยายาม
ยึดอำนาจ (Attempted Coup) โคแตกการกบฏ และการยึดอำนาจ (Seizure of Power)
อ้างใน David A. Wilson, op.cit., pp. 224 - 225.

^{๔๐} Bruce Smith, op.cit., p.6.

^{๔๑} คูรายละเอียดยุทธคดีใน พท. ๓.; ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง โทษหน่วยทหารที่ทำการ
ปราบปรามจลาจลกลับเขาค้างพักติ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖.; David A. Wilson, op.cit.,
pp. 130, 260.

^{๔๒} คูรายละเอียดยุทธคดี ๓

^{๔๓} คูรายละเอียดยุทธคดี ๓

^{๔๔} คูรายละเอียดยุทธคดีใน เสนต์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๕๕๗ - ๕๕๘.; แสงประทีป เรื่องเดิม.

นอกจากการใช้กำลังตำรวจ เขาปราบปรามจลาจลและการก่อกบฏแล้ว ตำรวจยังกลายเป็นหน่วยงานที่ร่วมสนับสนุนในการ เป็นหน่วยกำลังหน่วยหนึ่งในการกระทำรัฐประหารอีกด้วย อาทิเช่น รัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๙๔ ^{๕๕} รัฐประหาร ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งอธิบดีกรมตำรวจเป็น รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ การรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่ง พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรม- ตำรวจ ได้รับตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข ^{๕๖} เป็นต้น

๑.๕ การใช้ตำรวจเป็น เครื่องมือในการสร้างคะแนนนิยมจากประชาชน โดยนักการเมือง ได้เข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติการกิจโดยทั่วไปของตำรวจซึ่ง เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดไว้ อาทิเช่น การจับกุมผู้นำชาวนานิสิตนักศึกษา ที่จังหวัดลำพูน ในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ^{๕๗} และการจับกุมผู้ต้องหาเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปีเดียวกัน แต่รัฐบาลได้มีคำสั่งให้ปล่อยผู้ต้องหาดังกล่าว ตามคำเรียกร้องของประชาชนและเพื่อแก้ปัญหาที่รัฐบาลถูกหนังสือพิมพ์โจมตีตลอดจนมีการเดินขบวนประท้วงของนิสิตนักศึกษาและประชาชน การกระทำดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่พอใจและมีการนัดหยุดงานประท้วง โดยครั้งหลังที่จังหวัดลำพูนในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ตำรวจจากเหนือโดยการสนับสนุนของตำรวจทั่วประเทศโค่นล้มประท้วงกันที่หน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน ^{๕๘} เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อการ เข้ามายุ่งแทรกแซงของรัฐบาล

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ใช้ตำรวจช่วยเหลือพรรครัฐบาลในการหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป อาทิเช่น การเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ ปรากฏว่ารัฐบาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจลดความเข้มงวดลง เช่นกรณีห้ามจับหาบเร่หรือวางสิ่งของบนบาทวิถี ^{๕๙} และอธิบดีกรมตำรวจได้มีคำสั่ง

^{๕๕} คำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๒๔ ตอนที่ ๗๐ ๖๒ พิเศษ (๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๔), หน้า ๑.; คูรายละเอียดคดีใน วิจัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๑ - ๑๑๕.

^{๕๖} เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๕๕๕.

^{๕๗} รวมประชาชาติ ฉบับวันที่ ๔ - ๗ สิงหาคม ๒๕๑๔.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, ฉบับวันที่ ๑๖ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔.; เกล็ดใหม่, ฉบับวันที่ ๑๖ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔.

^{๕๙} สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๔๔๕ - ๔๔๖.

ล้มขอใ้พรรครัฐบาลชนะการเลือกตั้งจะโดยวิธีการใดก็ตามแล้วแต่ดุลพินิจของผู้ที่ได้รับคำสั่ง ๕๐ ใน
 วันเลือกตั้งนอกจากตำรวจจะมีคำสั่งให้รวมมืออยู่แล้ว บุคคลที่กระทำคามผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง
 โด่แก่การไปใช้สิทธิแทนบุคคลอื่น มีคำรับรองว่าตำรวจจะไม่จับ นอกจากจะมีคนบอกให้จับคานั่งคา-
 เขาจริง ๆ ซึ่งจับมาแล้วก็ปล่อย ๕๑ ในการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ พล.ต.อ.
 ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจ ในฐานะรองหัวหน้าพรรครัฐบาลได้มีคำสั่งลับไปยังนายตำรวจ
 ระดับผู้กำกับบางคนให้การสนับสนุนพรรครัฐบาล ๕๒ และก่อนการเลือกตั้ง เดือนเมษายน พ.ศ.
 ๒๕๑๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งลับให้ตำรวจถอนคล้ายการจับกุมหาบเร่แผงลอย
 เพื่อเป็นการหาคะแนนนิยมในการเลือกตั้ง ๕๓ เป็นต้น

✓ ๒. นักการเมืองได้ใช้อิทธิพลและอำนาจในการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน
 ตำแหน่ง และลงโทษนายตำรวจเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

ลักษณะเด่นชัดสำหรับความก้าวร้าวระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายบริหารก็คือ ความพยายามที่จะนำระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ๕๔ มาใช้ในวงการบริหารราชการจนเกินขอบเขต

๕๐ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๘.; พ.ศ.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเกม, หน้า ๓๓๗.

๕๑ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๑, ๑๘๓.

๕๒ พ.ศ.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๘๕.

๕๓ ชวน หลีกภัย, "การหาเสียงเลือกตั้ง ๓ ท้องสนามหลวง" อ่างใน ผู้สื่อข่าวพิเศษ, รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๓๘ วันศุกร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๕, หน้า ๖.; การสัมภาษณ์
 นายแพทย์ โสภณ ธรรมมานิช รองผู้ว่า ก.ท.ม. ในรายการพิเศษของกระทรวงมหาดไทย ทาง
 สถานีไทยโทรทัศน์ช่อง ๕ วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เวลา ๒๒.๐๐ น. - ๒๔.๐๐ น.

๕๔ ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) หมายถึงระบบขุมเลี้ยง (Spoil System) หรือ
 ระบบเนาหนอนรอนไซ ระบบเลนพวก (Nepotism) และระบบชอบพอกันเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยัง
 หมายถึงปฏิบัติการในประการต่าง ๆ เกี่ยวกับการแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทั้งในทางการเมือง
 และทางการบริหารของพรรคการเมืองที่กำความมีชัยในการเลือกตั้ง เพื่อให้ลูกพรรคมีสินน้ำใจ ระบบ

ทำให้เสียความเป็นธรรม ^{๕๕} โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักการเมืองพยายามแต่งตั้ง โยกย้าย บุคคลที่ตนเองไว้วางใจและบุคคลที่ให้การสนับสนุนทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสม เพื่อเป็นการปูหน้าเน้จความชอบที่ช่วยเหลือตน ซึ่งส่วนใหญุ่มักจะเป็นตำแหน่งที่มีผลประโยชน์ตอบแทน หรือเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งมักจะได้แก่ตำแหน่งที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ ^{๕๖} และเพื่อผลประโยชน์ในการควบคุมให้การปฏิบัติราชการของหน่วยราชการนั้นเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลควย

สำหรับกรมตำรวจนั้นเป็นหน่วยงานที่นักการเมืองใ้บุ้งความสนใจในเรื่องของการนำเอา ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) มาใช้มากที่สุดหน่วยงานหนึ่งในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยโบราณถึงใ้ไกลกว่าขงตนแล้วว่บุคคลที่จะเป็นตำรวจใ้คนนี้จะตอง เป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์จะตอง ทรงไว้วางพระราชหฤทัยและมีชาติตระกูลสูง เมื่อภายหลังการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕]
 ✓ เป็นคนมา จะพิจารณาใ้ควา

๒.๑ การสรรหาและการคัดเลือก การสรรหาและการคัดเลือกบุคคลภายนอกเพื่อบรรจุแต่งตั้ง เป็นข้าราชการกรมตำรวจนั้นกระทำใ้สองวิธีคือ โอนจากหน่วยราชการอื่นและคัดเลือกจากบุคคลที่ศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๒.1.1 การโอนจากหน่วยราชการอื่น เป็นวิธีการที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระบบอุปถัมภ์ เพื่อให้พรรคพวกของตนได้เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ^{๕๗} รวมทั้งเพื่อเป็นการควบคุมการปฏิบัติงาน

๒.1.2 คัดเลือกจากสถาบันศึกษาต่าง ๆ

อุปถัมภ์อาจมีหลายรูปแบบสุดแต่ภาวะทางการเมือง และรูปแบบของการปกครองนั้น ๆ คุวรายละเอียดคใน ฐุบ กฤษฎาประกร, "ระบบอุปถัมภ์," การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย เรียบเรียงโดย อมร รัชศาสตร์ และโสรัจ สุจริตกุล (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕) หน้า ๑๒๗. สมพงษ์ เกษมสิน เรื่อง เกม, หน้า ๗๒ - ๗๓, ๔๔๑ - ๔๔๖.; O. Glenn Stahl, Public Personnel Administration (New York : Haper and Brothers Publishers, 1956), pp, 12-19.

^{๕๕} สมพงษ์ เกษมสิน เรื่อง เกม, หน้า ๗๒ - ๗๓.

^{๕๖} พ.ศ.ค.อนันต์ เสนาขันธิ เรื่อง เกม, หน้า ๗๓.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

ของกรมตำรวจ ซึ่งตามความต้องการของกรมตำรวจจริง ๆ นั้นมีแต่เพียงส่วนน้อย มักจะได้แก่นัก
 วิชาการหรือผู้ชำนาญการพิเศษสาขาต่าง ๆ เช่น แพทย์ นักวิทยาศาสตร์ ช่างเครื่องยนต์ ช่างเครื่อง-
 บิน ต้นหน กัปตัน ๕๔ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวในลักษณะอุปถัมภ์ อาทิ การโอน พ.ต.หลวงอคุลย์
 เศรษฐี จากทหารบกมาเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ โดยได้รับยศนายพันตำรวจโท การโอน พ.อ.
 เย่า ศรียานนท์ นายทหารบกนอกราชการซึ่งร่วมในการกระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๒ มาเป็นรอง
 อธิบดีกรมตำรวจ โอน พ.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ จากกองทัพบกมาเป็นนายตำรวจและดำรงตำแหน่ง
 ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลในเวลาต่อมา การโอน พล.อ.ไสว ไสวแสนยากร ผู้ร่วมคณะปฏิวัติ พ.ศ.
 ๒๕๐๐ กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาเป็นอธิบดีกรมตำรวจ การโอน พล.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์
 จากทหารบกมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ การโอน พล.ท.ประจวบ สุนทรางกูร จากกองกั-
 การท่าเรือมาเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ และการโอน พล.ท.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์ มาดำรงตำแหน่งผู้ช่วย
 อธิบดีกรมตำรวจ เป็นต้น ๕๕

๒.๖ การแต่งตั้งโยกย้าย การแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจอาจจะพิจารณาได้สองกรณีด้วย
 กันคือ การแต่งตั้งโยกย้ายเพื่อเป็นการปูหน้าแข้งแก่ผู้สนับสนุนนักการเมืองและเพื่อการแสวงหาผล
 ประโยชน์ ประการที่สองได้แก่การแต่งตั้งโยกย้ายบุคคลที่นักการเมืองหรือบุคคลที่คุมอำนาจในกรม
 ตำรวจไว้วางใจ เพื่อคุมกำลังตำรวจในตำแหน่งที่สำคัญ (Key Position) อาทิ ผู้บังคับการกอง-
 ปราบ ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล เลขาธิการกรมตำรวจ และผู้บัญชาการต่าง ๆ ซึ่งมักจะมีการ
 เปลี่ยนแปลงตัวบุคคลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรืออธิบดีกรมตำรวจ
 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลและอธิบดีกรมตำรวจซึ่งได้รับการไว้วางใจจากรัฐบาลต้องการจะสร้างเสถียรภาพ
 ให้กับตนเอง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจึงมักจะเป็นญาติหรือผู้ใกล้ชิด ๒๖

๕๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.
 ๕๕ กระจายละเอียดใน บทที่ ๓
 ๒๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมืองในลักษณะดังกล่าวนี้ อาทิเช่น กรณีการปลด แต่งตั้ง และย้ายนายตำรวจในตำแหน่งสำคัญในภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕^{๖๑} การแต่งตั้ง พ.ต.อ.ละม้าย กุทยานานนท์ เป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ภายหลังจากการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๔ การแต่งตั้ง พล.ต.ท.พระพิริยชนกก็เป็นรองอธิบดีกรมตำรวจในวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔^{๖๒} กรณีภายหลังวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ อธิบดีกรมตำรวจคนใหม่พร้อมกับรัฐบาลชุดใหม่ ได้มีคำสั่งโยกย้ายนายตำรวจในตำแหน่งที่สำคัญซึ่งมีบทบาท เกี่ยวข้องในการจับกุมและปราบปราม ฝ่ายเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เป็นที่น่าอองว่าเอาศัตรูของประชาชนไปไว้ในที่ที่ไม่น่าไว้วางใจ ต้องส่งย้ายอีกครั้งหนึ่งในภายหลัง^{๖๓} อาทิ พ.ต.อ.สมหวัง เขียวสุตร และ พ.ต.อ.ศิริ สุจริตกุล และแต่งตั้ง พ.ต.อ.ชวลิต ปรานีประชาชน เป็นเลขานุการกรมตำรวจ รวมทั้งคำสั่งโยกย้ายนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรหลายตำแหน่ง^{๖๔} เมื่อภายหลังมีการเลือกตั้งในวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๔ รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แต่งตั้ง พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลา ๒ เดือนที่ พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางลบในเรื่องของการโยกย้ายนายตำรวจตลอดมาหลายครั้ง แต่ละครั้งมีเบื้องหลังการวิ่งเต้นเล่นพรรคเล่นพวกกันอย่างชนิดที่คนภายนอกเห็นได้ชัดเจน^{๖๕} แม้ในสมัยปัจจุบันก็ตาม ได้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าการ เมือง เข้ามามีส่วนในการแต่งตั้งและโยกย้ายในกรมตำรวจ อาทิเช่น "พญาไม้" ได้เขียนไว้ว่า "....ร.ต.อ.กิตติ พรหมโณภาส วิ่งมาช่วยราชการสำนักนายก ฯ ตามคำขอของ อนันต์ บูรณวิเศษ เลขาธิการมนตรีสำนักนายก ฯ....ร้อยตำรวจโท เชื้อม แดงชาติ จากสภ.อ. เมืองปทุมธานี เป็นหัวหน้าสถานีประจำจุฬาลงกรณ์ อ.ชัยบุรี จากฝีมือของ ชูชีพ หาญสวัสดิ์ สส.ปทุมธานี....ร้อยตำรวจโทน้อม รัตนพงศ์ สภ.อ.แก่ง วิ่งย้ายจะมาเป็น

๖๑ คุรายละเอียดยใน ประกาศ ปลด ตั้ง และย้ายนายตำรวจ เรื่องเก็บ, หน้า ๓๗๑ - ๓๗๓.
 ๖๒ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเก็บ, หน้า ๒๗๕.
 ๖๓ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเก็บ, หน้า ๑๕๑.
 ๖๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๒
 ๖๕ หมาคา เรื่องเก็บ, หน้า ๗.

ต.อ. เมือง จ.ระยอง จากฝีมือของ "อำนาจ บุคทอง สส.ระยอง....พันตำรวจตรีสุคม สร้าง-
 สืบวงศ์" ยังอยู่ตามเดิมที่ ต.อ. เมืองชัยภูมิ ตามคำขอของสุระ ชัยวัฒน์ สส.ชัยภูมิ...." bb
 กรณีที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ได้มีผู้วิจารณ์ว่า "...ท่านะเนียม (ธรรมเนียม) ร.ม.ต.มหาดไทย พอกันแต่จะเกาอกย้าย
 กรวาวรด กรวาวนี้ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศรี อดีตผู้บังคับการสันติบาลยุคถนนอมประกาศ ไปนั่งเก้าอี้
 ผู้ช่วยผู้บัญชาการการศึกษา กรมตำรวจ...." b๗ โดย พ.ต.อ.สันต์ ฐะภุมิ มาดำรงตำแหน่ง
 ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลแทน และกรณีคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจในวันที่
 ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ จากบทความเรื่อง "ย้ายอภัยยศ" ในหนังสือพิมพ์เคลวินิสต์ได้เขียนไว้
 ตอนหนึ่งว่า "...อีกคำสั่งนี้...มันน่าเหยียบมาม ย้าย พ.ต.อ.จิระ เครือสุวรรณ ผกก.
 สมุทรปราการ ไปเป็นผู้กำกับกอง ๒ กองปราบ มีอำนาจครอบคลุมทั้งประเทศ/....คน ๆ นี้
 กำลังมีคดีเกี่ยวกับการคาเฮโรอื่น ที่กระทรวงมหาดไทยกำลังสอบสวนอยู่และพัวพันอยู่กับเรื่อง
 เหม็น ๆ ตลอดมา เพราะเป็นสมุนของ "วัฒนา อัสวเหม"....การย้ายครั้งนี้ ท่าน ส.ส.วัฒนา
 เป็นผู้วิ่ง เเทนให้...." b๘

✓๒.๓ การพิจารณาเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาเลื่อนยศตำแหน่งภายในกรมตำรวจ
 นั้นปรากฏว่า พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ ได้ให้ความคิดเห็นไว้ ๓ กรณีคือ b๙

ก. เลื่อนผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งสูงขึ้นโดยที่ยังไม่ถึงโอกาสขั้นควร เช่น
 เลื่อนชั้นเป็นรองผู้บังคับการ ผู้ช่วยหรือรองผู้บัญชาการ หรือแม้กระทั่งผู้ช่วยและรองอธิบดี เพื่อ
 ให้พวกพ้องของตนเลื่อนชั้นไปแทน จึงทำให้ตำแหน่งรองหรือผู้ช่วยต่าง ๆ ในกรมตำรวจมีมากเกินไป
 ความจำเป็น อาทิ ตำแหน่งรองผู้บังคับการตำรวจกองปราบ รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล
 เป็นต้น

b๖ พญาไม้, "ผู้รับใช้ประชาชน," บ้านเมือง, วันพุธที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๔, หน้า ๕.
 b๗ เรือใบ เรื่องเดิม, หน้า ๔.
 b๘ เหม้ บางเบ็ค, "วาเท่า วาทะ," เคลวินิสต์, วันอังคารที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๕ หน้า ๓.
 b๙ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๑ - ๕๒.

ข. ย้ายผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ไปเป็นตำแหน่งประจำ เช่น สารวัตรประจำ ผู้กำกับ-
ประจำ เพื่อเลื่อนพวกพองของตนขึ้นมาแทน ทำให้มีผู้ที่อยู่ในตำแหน่งประจำ เช่น สารวัตรประจำ
ผู้กำกับประจำ ทำให้มีผู้ที่อยู่ในตำแหน่งประจำเป็นจำนวนมากไม่มั่งานทำ

ค. เลื่อนพรรคพวกของตนขึ้นไปดำรงตำแหน่งประจำ เช่น สารวัตรประจำ ผู้-
กำกับประจำ ผู้บังคับการประจำ เป็นการช่วยเหลือพวกพองของตนให้ไต่ตำแหน่งสูงขึ้นเพื่อให้ได้
รับการเลื่อนยศ เช่น รองผู้กำกับมียศเป็นพันตำรวจโท เมื่อเลื่อนเป็นผู้กำกับประจำ อาจโดยศ
พันตำรวจเอกหรือมีตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการ เมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับการประจำ อาจ
ได้รับการเลื่อนยศเป็นพลตำรวจตรี ✓

๒.๔ การรักษาระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์ การรักษาระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์

เป็นกรอบและขอบบังคับของกรมตำรวจสำหรับบังคับและลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยตามหลัก-
การวางตั้งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้น ระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์
ที่อยู่ในกรมตำรวจนั้น กลับเป็นไปในลักษณะที่ตกอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ ถ้าผู้กระทำความผิด
เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองหรือนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ความเคร่งครัดในระเบียบวินัยมักจะลด
หย่อนลง และการพิจารณาโทษทัณฑ์ก็จะ เป็นไปในลักษณะพิเศษกว่าบุคคลอื่นที่กระทำความผิดใน
ลักษณะเดียวกัน / ซึ่งมีผู้ให้ข้อสังเกต ^{๗๖} อาทิ กรณีช้อกลาวหา พล.ต.ต. ม.ร.ว. เจตจันทร์
ประวิช ฯ ทุจริตคอห่านาที่ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถเร่งรัดดำเนินคดีได้ เป็นต้น

ในทางตรงกันข้ามนักการเมืองและนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่บางคนกลับใช้ระเบียบวินัยและ
การลงโทษทัณฑ์กับบุคคลที่ไม่ให้การสนับสนุนหรือเป็นฝ่ายตรงข้ามกับตนเองในชั้นที่รุนแรง อาทิ เช่น
คำสั่งของหัวหน้ากองกลางสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕
ว่าในรอบปี ๒๕๑๔ มีข้าราชการสังกัดกรมตำรวจถูกลงโทษตามมติของ อภท. กระทรวง ทั้งไล่ออก
ปลดออก และให้ออก รวม ๒๐ ราย ในจำนวนนี้ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ สารวัตรประจำกอง
บัญชาการสอบสวนกลางรวมอยู่ด้วย ฐานกล่าวคำปราศรัยหมิ่นประมาท นายทวี กลิ่นประทุม รัฐ-
มนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและปศุสัตว์ รวมไม่สนับสนุนนโยบายรัฐบาล ^{๗๗} เป็นต้น

^{๗๖} สัจจพันธุ์ ถัดถากกร, "โบว์คำตำรวจไทย," เรื่องเดิม, หน้า ๗.

^{๗๗} เดลินิวส์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔๖ วันเสาร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, หน้า ๒.

๓. ตำรวจตกอยู่ภายใต้การควบคุมของนักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาเพื่อ

ควบคุม

กิจการตำรวจนั้น ในช่วงที่มีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช กิจการตำรวจปรากฏในหลักฐานว่า บทบาทและสถานภาพของตำรวจ เป็นไปในลักษณะที่เป็นข้าราชการรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ตามแต่จะมีพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ^{๗๒} ภารกิจสำคัญที่สุดของตำรวจในช่วงนี้คือ การให้การถวายอารักขาแด่พระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ ส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยต่อสาธารณชนนั้น เป็นความรับผิดชอบที่รองลงมา ^{๗๓} ดังนั้นตำรวจจึง เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิด เบื้องพระยุคลบาทมากกว่าหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่ เกี่ยวข้องกับประชาชน ^{๗๔} บุคคลที่จะเป็นตำรวจจึงต้องคัดเลือกจากผู้มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ได้ทำความดีต่อประเทศ-ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจะต้อง เป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้วางพระราชหฤทัย ^{๗๕} อาทิเช่น ตำแหน่งพระยาอภัยรณรงค์ ตำแหน่งจางวางตำรวจชาย ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ได้โปรดเกล้า ฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงรับตำแหน่งนี้ในขณะที่พระเจ้าอนุชิตเรอของพระองค์ รับตำแหน่งพระยาอนุชิตราชา จางวางตำรวจขวา รับราชการสนองพระเดชพระคุณ เป็นต้น นอกจากนี้การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจการหรือบุคคลก็ยังต้อง เป็นไปตามแต่จะทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งพระตำรวจเอกพิเศษ หัวหน้าพระตำรวจวังอีกด้วย ^{๗๖}

ในระยะเวลาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่าตำรวจเป็นฝ่ายปกป้องพิทักษ์รักษาอำนาจฝ่ายเชื้อพระวงศ์ จนกระทั่งคณะราษฎรสามารถยึดอำนาจได้สำเร็จ ในวันที่ ๒๔

^{๗๒} ร.ศ. สดศรี พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑.
^{๗๓} พล.ต.ต. เอื้อ เอมะปาน และประยูทธ สิทธิพันธ์, รวบรวม, เรื่องเดิม, หน้า ๑.
^{๗๔} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน; Shalonglap Davivongsa, op.cit., pp. 81-82.
^{๗๕} ร.ศ. สดศรี พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑.; Shalonglap Davivongsa, op.cit., pp. 81-82.

^{๗๖} "พู่กำเนิดข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์," เรื่องเดิม, หน้า ๓๔ - ๔๓.

มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง คณะผู้รักษาพระนครได้มีคำสั่งจับกุมอธิบดีกรมตำรวจและนายเวร
ตลอดจนแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจคนใหม่เพื่อควบคุมกิจการตำรวจ^{๓๓๗} ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ.
๒๔๗๖ ได้เกิดกบฏวราเชษ และภายหลังจากการปราบปรามกบฏเสร็จสิ้นลงฝ่ายคณะราษฎรได้ส่ง
นายทหารบกซึ่ง เป็นบุคคลที่ได้รับการไว้วางใจได้แก่ พ.ต.หลวงอุดุลย์ เกษจรัส มาดำรงตำแหน่ง
รองอธิบดีกรมตำรวจ โดยอ้างว่าเพื่อความรวดเร็วและแน่นอนในการหาหลักฐานในการสอบสวน
จับกุมพวกกบฏ และได้รับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

ในสมัย พล.ร.ต.ถวัลย์ ช่างนาว่าสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งให้ พล.ร.ต.
สังวรณ์ สุวรรณชีพ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ

ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ คณะนายทหารได้กระทำการรัฐประหารโดยมีจอมพล
ผืน ชูณหะวัณ เป็นหัวหน้า ซึ่งการกระทำการรัฐประหารครั้งนี้หัวหน้าคณะรัฐประหารได้กล่าวว่า
"...พวกบก เรือ อากาศ รวมมือกันทำงานคราวนี้ทั้งหมด ตำรวจและตำรวจทหารเราไม่ได้ชัก-
ชวนให้รวมเพียงแต่กันท่าเอาไว้ ซึ่งพวกนั้นก็ไม่ได้อะไร..."^{๓๓๘} ซึ่งการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว
พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ ในฐานะอธิบดีกรมตำรวจได้กล่าวว่า "จับอะไรกัน เขามาชวนผมเสีย
ด้วยซ้ำ แต่ผมขอเป็นกลางปล่อยเขาทำไป แต่เราไม่ได้ทำอะไร"^{๓๓๙} แต่ในการปฏิบัติครั้งนี้
ยังมีนายตำรวจร่วมมือด้วย อาทิ พ.ต.อ.หลวงพิชิตบุรการ ร.ต.อ.เกษียณ ศรีदानนท์ ร.ต.ท.
บรรเทิง กัมปนาทแสนยากร ร.ต.ท.สกล สติคุณุทธการ ร.ต.ท.วิชัย สวัสดิ์เกียรติ^{๓๔๐} ฯลฯ
เมื่อฝ่ายรัฐประหาร เข้าควบคุมสถานการณ์ได้แล้วได้มีคำสั่งแต่งตั้ง พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล
ซึ่งดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจเป็นอธิบดีกรมตำรวจ และ พ.อ.เภา ศรียานนท์ นายทหารบก
นอกราชการดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจเพื่อควบคุมและปราบปรามศัตรูของฝ่ายคณะรัฐประหาร
และได้รับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

^{๓๓๗} คูรายละเอียดยุทธวิธีใน บทที่ ๓ ; ประกาศปลด ตั้ง และย้ายนายตำรวจ, เรื่อง เกม, หน้า
๓๓๑ - ๓๓๓ ; พ.ต.ท.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๒.

^{๓๓๘} ไทน้อย เรื่อง เกม, หน้า ๕๖๑.

^{๓๓๙} สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๑๓.

^{๓๔๐} สุวิน ต้นตึกุด เรื่อง เกม, หน้า ๑๓๖.

ภายหลังจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำการรัฐประหารและสามารถยึดอำนาจทางกา-
 เเมืองได้ ได้มีคำสั่งให้ พล.ต.ต.ขุนพิทยมนตรี รองอธิบดีกรมตำรวจ เป็นผู้รักษาการณ์ในตำแหน่ง
 อธิบดีกรมตำรวจ และได้แต่งตั้งให้ พล.อ.ไสว ไสวแสนยากร ในฐานะที่เป็นรองหัวหน้าคณะรัฐ-
 ประหาร ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ในพ.ศ. ๒๕๐๒ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี
 และในฐานะตนเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง ^{๔๑}
 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กล่าวไว้ว่า "...ในสายตาของประชาชนทั่วไปย่อมแลเห็นว่า ตำรวจ
 คือรัฐบาลหรือรัฐบาลนั้นคือตำรวจ..." ^{๔๒} อธิบดีคนต่อมาได้แก่ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ซึ่ง
 เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ในคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ฯ และได้โอนจากทหารบกเป็นตำรวจในสมัยที่
 พล.อ.ไสว ไสวแสนยากร เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ^{๔๓} เมื่อ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ พ้นจาก
 ตำแหน่ง พล.อ.ประกาศ จารุเสถียร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี และรองหัวหน้าคณะปฏิวัติ พ.ศ.
 ๒๕๑๔ ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และแต่งตั้งให้ พล.ท.ประจวบ สุนทรางกูร ในฐานะ
 เป็นบุคคลที่ไว้วางใจ ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ และได้รับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในระยะ
 เวลาต่อมา ^{๔๔} เป็นต้น

แม้ในช่วงภายหลังวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ มาแล้วก็ตาม รัฐบาลที่มาจากประชาชน
 ก็ไม่สามารถที่จะละทิ้งการควบคุมกรมตำรวจอย่างใกล้ชิดได้ ดังเช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายก
 รัฐมนตรี และรักษาการตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามในคำสั่งที่ ๔๕/๒๕๑๔
 ในการแบ่งภาระความรับผิดชอบภายในกระทรวงมหาดไทยระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยควบคุมสั่งการสำ-
 นักเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, สำนักปลัดกระทรวง ฯ, กรมการปกครอง และ
 กรมตำรวจ ^{๔๕} และรัฐบาลต่อมา ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระ-

^{๔๑} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๗.

^{๔๒} สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๓.

^{๔๓} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๖.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖ - ๑๓๖.

^{๔๕} รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๓๕ วันพุธที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๑๔, หน้า ๓.

ทรงวงมหาคไทยก็เช่นกัน

การโอนบุคคลเพื่อความคุ้มครองตำรวจอย่างใกล้ชิดดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอาจสรุปได้ว่า ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีอธิบดีกรมตำรวจทั้งสิ้น ๑๕ คน โดยจำแนกลักษณะการดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจได้ดังต่อไปนี้

คือ

๓.๑ นักการ เมืองหรือบุคคลที่นักการ เมืองส่งมาดำรงตำแหน่งหรือรักษาการอธิบดีกรมตำรวจเป็นการชั่วคราว

ก. พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ (พ.ศ. ๒๔๘๙ - พ.ศ. ๒๔๙๐)

ข. พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร (พ.ศ. ๒๕๐๐ - พ.ศ. ๒๕๐๑)

ค. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. ๒๕๐๒ - พ.ศ. ๒๕๐๖)

ง. จอมพลประภาส จารุเสถียร (พ.ศ. ๒๕๑๕ - พ.ศ. ๒๕๑๖)

จ. พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรางกูร (พ.ศ. ๒๕๑๖ - พ.ศ. ๒๕๑๘)

๓.๒ บุคคลนักการ เมืองหรือบุคคลที่นักการ เมืองส่งมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจถาวร

ก. พล.ต.อ.หลวงอดุลย์ เกษจรัส (พ.ศ. ๒๔๗๙ - พ.ศ. ๒๔๘๔)

ข. พล.ต.อ.แก้ว ศรียานนท์ (พ.ศ. ๒๔๙๔ - พ.ศ. ๒๕๐๐)

ค. พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๐๗ - พ.ศ. ๒๕๑๕)

๓.๓ อธิบดีกรมตำรวจที่เป็นนายตำรวจโดยอาชีพ

ก. พ.ต.อ.พระยาบุเรศมงคลกิจ (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๔๗๖)

ข. พ.ต.อ.พระยาอนุสรธุการ (พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๗๙)

ค. พล.ต.ท.พระรามอินทรา (พ.ศ. ๒๔๘๔ - พ.ศ. ๒๔๘๕)

ง. พล.ต.ต.พระพิจารณพลกิจ (พ.ศ. ๒๔๘๕ - พ.ศ. ๒๔๘๕)

จ. พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล (พ.ศ. ๒๔๙๐ - พ.ศ. ๒๔๙๔)

ฉ. พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ (พ.ศ. ๒๕๑๔ - พ.ศ. ๒๕๑๔)

ช. พล.ต.อ.ศรีคุช มหินทรเทพ (พ.ศ. ๒๕๑๔ - ปัจจุบัน)

นอกจากนี้ถ้าจะพิจารณาถึงระยะเวลาของตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ปรากฏว่านักการ เมือง

หรือบุคคลที่ทำการ เมืองส่งมาดำรงตำแหน่งหรือรักษาการณอธิบดีกรมตำรวจในระยะเวลาอันสั้น รวมระยะเวลาทั้งสิ้นได้ ๑๐ ปี เป็นนักการเมืองหรือบุคคลที่ทำการ เมืองส่งมาดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมตำรวจรวมระยะเวลาทั้งสิ้นได้ ๒๓ ปี และอธิบดีกรมตำรวจที่เป็นนายตำรวจโดยอาชีพ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๑ ปี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒

ตารางแจกแจงระยะเวลาการดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ๔๖

ที่มา	จำนวน	ร้อยละ	ระยะเวลา/ปี	ร้อยละ
อธิบดีกรมตำรวจที่รักษาการชั่วคราว หรือดำรงตำแหน่งในระยะสั้น	๕	๒๕	๑๐	๒๕
อธิบดีกรมตำรวจที่ดำรงตำแหน่งโดยถาวร	๓	๒๒	๒๓	๕๑
อธิบดีที่เป็นตำรวจโดยตรง	๔	๕๕	๑๑	๒๕
รวม	๑๕	๑๐๐	๔๔	๑๐๐

ที่มา ผู้เขียนคัดแปลงจากระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของอธิบดีกรมตำรวจในหน้า ๑๔๔.

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวปรากฏว่าในช่วงที่ พล.ต.อ.หลวงอดุลย์ เกษจรัส ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมตำรวจ รวมระยะเวลาประมาณ ๕ ปี และช่วงภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นระยะเวลาถึง ๒๔ ปี ติดต่อกันที่ทำการ เมืองหรือบุคคลที่ทำการ เมืองแต่งตั้งหรือ โอนมาเพื่อควบคุมกรมตำรวจ โดยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

และในจำนวนอธิบดีกรมตำรวจที่มาจากตำรวจโดยตรงในช่วงระยะเวลา ๑๑ ปี ต่างถูก แทรกแซงทางการเมืองทั้งสิ้น ๘๗ นับตั้งแต่แต่งตั้งในขณะปฏิบัติงานและการพ้นตำแหน่งของบุคคลบางคน

๔๖ ที่มา ผู้เขียนได้นำระยะเวลาการดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ในหน้า ๑๔๔ มาทำตารางแจกเป็นร้อยละ

๘๗ คุรายละเอียดในบทที่ ๓

๘๘ คุรายละเอียดในบทที่ ๓

วิเคราะห์สาเหตุความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับอิทธิพลทางการเมือง

จากการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง ในการที่ตำรวจเป็นเครื่องมือในการแสวงหา และพิทักษ์รักษากำอำนาจ ตลอดจนนักการเมืองได้ใช้อิทธิพลและอำนาจเข้ามา เกี่ยวข้องกับการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน ตำแหน่ง และลงโทษนายตำรวจ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง สาเหตุที่ทำให้ตำรวจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองนั้นสืบเนื่องมาจาก

๑. ตำรวจเป็นหน่วยงานที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่และมีกำลังคนอาวุธ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในทั่วราชอาณาจักร
๒. โครงสร้างและการบริหารงานของกรมตำรวจเอื้ออำนวยต่อการครอบงำทางการเมือง
๓. การที่ทหารมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและการปกครองอย่างต่อเนื่อง
๔. ลักษณะค่านิยมในระบบราชการไทย เอื้ออำนวยต่อการถูกอิทธิพลทางการเมืองครอบงำ

๑๑. ตำรวจเป็นหน่วยงานที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่และมีกำลังคนอาวุธในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในทั่วราชอาณาจักร

การวิเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวแบ่งการพิจารณาได้เป็น ๓ ประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ

- ๑.๑ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ
- ๑.๒ กำลังพลและกำลังอาวุธ
- ๑.๓ พันธุ์ของอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
- ๑.๑ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ๘๕

๘๕ อำนาจหน้าที่ (Authority) คือสิทธิ (Right) ในการวินิจฉัยสั่งการ สิทธิในการบังคับบัญชา และสิทธิในการบริหารงาน เป็นต้น อำนาจหน้าที่เป็นอำนาจที่มีอยู่ในสถาบันทางการบริหาร โดยอาจมีรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบ ขอบบังคับและธรรมเนียมประเพณีนิยม ขอบบังคับและธรรมเนียมประเพณี ระบุไว้ให้แก่ผู้บังคับบัญชาทุกตำแหน่ง ผู้บังคับบัญชาทุกตำแหน่งที่มีการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชาหรือ "Right to Command" ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงพันธะผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานให้สำเร็จ สุลวงตามวัตถุประสงค์ อาจใน สมพงษ์ เกษมสัน เรื่องเดิม, หน้า ๓๘๖, ๓๘๗.; John M.

ตามหลักวิชาการบริหารงานตำรวจนั้นชอบ เขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบอาจสรุปได้ว่า
หมายถึง ๕๐

- ก. อำนาจของส่วนราชการตำรวจที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย เป็นลายลักษณ์อักษร
- ข. หน้าที่ของส่วนราชการตำรวจที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในแต่ละกรณี
- ค. ขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ภายใต้เขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการของราชการตำรวจ

นั้น ๆ

ดังนี้ชอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมตำรวจ ตามกฎหมายได้กำหนดไว้คือ ๕๑

- ก. รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
- ข. รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในทางอาญา
- ค. บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน
- ง. ดูแลรักษามลประโยชน์สาธารณะ

ตามกฎหมายวิธีการพิจารณาความอาญา ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๘
ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของตำรวจซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

- ก. มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร
- ข. เป็นพนักงานสอบสวนภายในเขตอำนาจของตนตามที่กำหนดคณหน่วยงาน เขตอำนาจ
การรับผิดชอบและเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ ๕๒
- ค. มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญา ทั้งในกรณีที่มีหมายจับ และไม่มีหมายจับ
- ง. มีอำนาจหน้าที่ควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้ตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

Pfiffner and Frank P. Sherwood, op.cit., p. 75.; Edwin B. Flipppo, Management : A Behavior Approach (Boston, Mass. : Allyn and Bacon, 1966), p. 121.

๕๐ พ.ศ.อ.นิพนธ์ บุญยพุทนะ เรื่อง เกม, หน้า ๒๒.

๕๑ ประมวลระเบียบการที่เกี่ยวข้องกับคดี, ลักษณะที่ ๑ บทที่ ๑

๕๒ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๓ เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ

จ. มีอำนาจตรวจคนเคหะสถาน ท้าย และสำนักงานของประชาชน อันเป็นที่รื้อฐาน
ไต่ถามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายไปลิต์ ๕๔ ข้อ กฎหมายไปลิต์รักษาหัวเมืองฝ่ายเหนือ จ.ศ. ๑๒๓๗
พระราชบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ราชการซึ่ง เกี่ยวข้องกันกับกระทรวงนครบาลและกระทรวงยุติธรรม
ร.ศ. ๑๑๖ แจ่งความกระทรวงมหาดไทย ร.ศ. ๑๑๖ กฎเสนาบดีที่ ๕ แผนกปกครอง ๕๓

ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตำรวจได้ขยายกิจการออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นในสมัยที่
พล.ต.อ. เฒ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ (พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๕๐๐) โดยก่อตั้ง
หน่วยงานที่สร้างแสนยานุภาพให้กับกรมตำรวจมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ตำรวจยานเกราะ ตำรวจนำ
ตำรวจอากาศยาน ตำรวจรถไฟ ตำรวจสุนัข ตำรวจดับเพลิง ตำรวจตระเวนชายแดน ๕๔ ฯลฯ
และในสมัย พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ขยายงานตำรวจดับเพลิง เป็นหน่วยมณฑลสาธารณสุขภัย
นอกจากนี้อำนาจหน้าที่ของตำรวจยังรวมไปถึงพระราชบัญญัติการพิมพ์และการโฆษณา ฉบับใหม่ได้
กำหนดให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นเจ้าพนักงานการพิมพ์ ควบคุมการพิมพ์และการโฆษณา ๕๕ พระราช-
บัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ๕๖ ฯลฯ

๑.๒ กำจัดพลและกำลังอาวุธ

กรมตำรวจเป็นหน่วยงานที่มีกำลังพลและกำลังอาวุธ เมื่อระดมเต็มกำลังรองลงมา

๕๓ พล.ต.ท.ธีรบุล จิตकारीส์, "แยกอำนาจหน้าที่ของตำรวจ," (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
๒๔ มิถุนายน ๒๕๐๕), หน้า ๔ - ๕.

๕๔ พ.ต.ท.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๓๕ - ๓๖.; ประกาศกระทรวง-
มหาดไทยเรื่องกำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครองของหน่วย
ราชการในกรมตำรวจ เรื่องเดิม, หน้า ๑๙๕๖ - ๒๐๓๗.

๕๕ คุรายนละเอียคใน พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๔, มาตรา ๘, ๑๑, ๑๒, ๕๑.

๕๖ คุรายนละเอียคใน พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์,
เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๒ - ๑๗๗.

จากทหาร ทั้งสี่สิบ เนื่องจากภาระกิจโดยตรงของตำรวจที่จะต้องนำบททุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน เมื่อมีการละเมิดกฎหมายเกิดขึ้นจึงได้กล่าวมาข้างตนแล้ว

จากหลักฐานปรากฏว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ปรากฏว่ามีอัตรากำลังพลทั้งสิ้น ๘๐,๖๖๑ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ปรากฏว่ากรมตำรวจได้ขยายอัตรากำลังทั้งสิ้น ๑๐๘,๔๘๔ คน ^{๕๘} และในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณ เป็นจำนวนเงิน ๓,๒๕๕ ล้านบาทที่จะใช้ในการรักษาความสงบภายใน ซึ่งมากกว่าปีที่แล้วร้อยละ ๑๗.๗ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ในการเพิ่มอัตรากำลังพล โดยในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ กรมตำรวจจะมีกำลังทั้งสิ้น ๑๑๑,๑๕๐ คน พร้อมควยอาวุธทันสมัย ^{๕๙}

นอกจากนี้จาก เอกสารพิเศษซึ่งเป็นคำแถลงต่อคณะกรรมการพิจารณาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรายงานโดย นายเดเนียด ปาร์กเกอร์ ผู้อำนวยการองค์การพัฒนาการระหว่างชาติ (Agency for International Development-AID) เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ดังความตอนหนึ่งว่า "...ขณะนี้มีตำรวจไทยไม่น้อยกว่า ๘,๐๐๐ คน ประจำสถานีตำรวจ ๑,๐๐๐ แห่ง หน่วยปฏิบัติการพิเศษ (น.ป.พ.) ระดับจังหวัดหน่วยละ ๕๐ คน ๕๕ หน่วย กำลังตำรวจชายแดนเพิ่มขึ้นจาก ๗,๐๐๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็น ๑๔,๐๐๐ คน ในปัจจุบันเพื่อต่อต้านผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้กองบินตำรวจยังได้รับเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์แบบฟิกซ์วิง (Fix Wing) และโรตารีวิง (Rotary Wing) รวม ๗๕ ลำ ....ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เน้นหนักที่กองบัญชาการการศึกษา โดยช่องทางอุปการณการฝึก ฝึกผู้เชี่ยวชาญปีละ ๑๒,๐๐๐ คน และนายตำรวจยานการฝึกจากสหรัฐ ฯ ๖๗๔ คน และ ๒๕๒ คน จากวิทยาลัยตำรวจสากล...." ^{๖๐} ซึ่งการเปิดเผยดังกล่าวนี้ นายพาสแมน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐ ฯ ได้

^{๕๗} สำนักเลขานุการกรมตำรวจ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ อ้างใน พ.ศ.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง เติม, หน้า ภาคผนวก.

^{๕๘} บทความพิเศษ กองสำรวจประชามติ กรมประชาสัมพันธ์ ออกอากาศในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๔ เวลา ๗.๓๐ - ๘.๐๐ น.

^{๕๙} "เงินของท่าน : วิธีที่รัฐบาลจะจ่าย," ประชาชาติ (รายสัปดาห์), ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘๐ ๑๔ (สิงหาคม ๒๕๑๔), หน้า ๑๒.

^{๖๐} "ตำรวจไทย ตำรวจใคร," เรื่อง เติม, หน้า ๓๕.

ประณามว่าการให้การช่วยเหลือดังกล่าว เป็นการสร้างตำรวจรัฐ ๑๐๑

๑.๓ พื้นที่ของอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

กฎหมายได้กำหนดขอบเขตปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงาน เอาไว้ เพื่อป้องกันมิให้ เสรีภาพของประชาชนไม่ถูกรบกวน สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเรื่องของ เขตพื้นที่ในการปฏิบัติงานนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ว่า

ก. การสืบสวน ตำรวจมีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร ๑๐๒

ข. การสอบสวน ตำรวจมีอำนาจสอบสวนใน เขตท้องที่ที่ เจ้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ตามกฎหมาย เช่น เขตจังหวัดยกเว้นเป็นเขตที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้กำกับการตำรวจ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบ เขตอำเภอเป็นเขตอำนาจหน้าที่ของสารวัตรประจำอำเภอนั้น ส่วนในกรุงเทพมหานครนั้น ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน ส่วนอธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจในการสอบสวนทั่วราชอาณาจักร ๑๐๓

ค. การจับกุม เจ้าพนักงานตำรวจไม่ว่าจะเป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือชนผู้น้อย มีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร ๑๐๔

นอกจากนี้ยังมีภาระหน้าที่อย่างอื่น อาทิ ตำรวจตระเวนชายแดนมีเขตพื้นที่การปฏิบัติการกิจทั่วประเทศ ตำรวจบันเทาสาธารณภัยมีเขตพื้นที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศ ฯลฯ

จากการที่ตำรวจ เป็นหน่วยงานที่ซับซ้อน เขตอำนาจหน้าที่และมีกำลังคนอาวุธในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในทั่วราชอาณาจักร ในขณะเดียวกันที่การ เมืองไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกอนวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ จะเห็นได้ว่าการ เมืองไทยเป็นเรื่องของ

๑๐๑ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๐๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๖/๒๕๕๐.

๑๐๓ คณิ่ง ฤาชัย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์ตรีสาร, ๒๕๑๔), หน้า ๕๗.

๑๐๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๘/๒๕๕๑.

การช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้นำของกลุ่ม ๑๐๕ กลุ่มที่จะได้อำนาจทางการเมืองไทยนั้นมีส่วนสัมพันธ์
อย่างมากกับจำนวนใน ๑๐๖ และการใช้กำลัง เข้ายึดอำนาจ ๑๐๗ ดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยา
การใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง ในการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาจากสาเหตุได้ดังนี้ ๑๐๘

ตารางที่ ๓

การเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครอง	จำนวน
๑. สวรรคตตามธรรมชาติ	๒๐
๒. ถูกปลงพระชนม์ขณะครองราชย์	๗
๓. ถูกถอดจากราชสมบัติแต่ไม่ถูกปลงพระชนม์	๑
๔. ถูกถอดและถูกปลงพระชนม์ภายหลัง	๑
๕. มอบราชสมบัติให้ผู้อื่นโดยไม่มี ความรุนแรง	๓
๖. ลี้ภัยออกบวช	๓
๗. ถูกพม่ารอดจากราชสมบัติ	๒
รวม	๓๗

ที่มา ชัยอนันต์ สมุทวณิช. "การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (พ.ศ. ๑๘๕๓ - ๒๔๗๕)"
คำராประกอบคำบรรยายคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘.

๑๐๕ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่องเดิม, หน้า ๒๕ - ๒๗.; Thinapan Nakata,
op.cit., p. 7.; Fred W. Riggs, *op.cit.*, p. 212.

๑๐๖ James N. Mosel, "Thai Administrative Behavior," *Toward The
Comparative Study of Public Administration*, eds. by William Siffin
(Indiana : Indiana University, 1957), p. 299.

๑๐๗ คณะรัฐมนตรี เรื่องเดิม, หน้า ๕๗.

๑๐๘ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่องเดิม, หน้า ๔๖.

แม่กษัตริย์ที่สวรรคตตามธรรมชาติ ๒๐ พระองค์ก็ตาม แต่ในขณะที่ครองราชก็ประสบกับกوار
ไช้กำลังรุนแรงทางการ เมืองทั้งภายในและภายนอก

และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่ามีการใช้กำลังรุนแรง
ทางการเมืองทั้งกฎ ฎีกา ฎีกา ฎีกา และยึดอำนาจที่สำคัญ ๑๑ ครั้ง ^{๑๐๕}

การใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองกับการที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่กำลังพลและอาวุธในการ
ปฏิบัติภารกิจที่พระราชอำนาจนี้เอง ได้ส่งผลให้ตำรวจ เป็นหน่วยงานสำคัญที่นักการเมืองต้องการ
และพยายามทุกวิถีทางที่จะควบคุมอำนาจหน้าที่ กำลังคนและอาวุธที่ตำรวจมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
อำนาจในการจับกุมและสอบสวนตามกฎหมายซึ่งกลุ่มอื่นไม่มี เพื่อ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาและ
พิทักษ์รักษาอำนาจ รวมทั้งสร้างบารมีให้แก่ตน โดยที่ตำรวจไม่สามารถจะใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่
สร้างอำนาจทางการเมืองให้แก่ฝ่ายตนได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ในช่วงระยะเวลาที่มีการกระทำปฏิวัติ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ตำรวจเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับฝ่ายคณะราษฎร ^{๑๐๖} ซึ่งส่วน-
ใหญ่ เป็นทหารและ เป็นกลุ่มอิทธิพลสำคัญที่สุด ประกอบกับกิจการตำรวจในช่วงระยะเวลาสงคราม
โลกครั้งที่สองภาระหน้าที่มีจำกัดในวงแคบ กำลังพลและอาวุธน้อยกว่าทหารบกมาก นอกจากนั้นการ
รวมตัวของตำรวจในช่วงก่อนสมัย พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ เป็นไปในลักษณะ
หลวม ๆ ผิดกับฝ่ายทหารซึ่งมีการรวมตัวที่รัดกุมและเป็นผู้นำทางการเมืองเสมอมา ^{๑๐๗} ปัจจัยดังกล่าว
จึงส่งผลให้นักการเมืองซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ทหารได้ เข้ามามีอำนาจอย่างค่อนเนื่อง โดยที่ตำรวจไม่
สามารถจะเป็นตัวของตัวเองได้ และใช้ตำรวจเป็นหน่วยสนับสนุนอำนาจของตนเสมอมา ดังเช่น
ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ คณะรัฐประหารจะต้องมีกำลังของตนเองให้

^{๑๐๕} คุรายละเอียดยุทธศาสตร์ สวรรคตใน วัย สุวรรณ์คน เรื่อง เกม, หน้า ๘๘ - ๑๓๐.

^{๑๐๖} คุรายละเอียดยุทธศาสตร์ ๓

^{๑๐๗} David A. Wilson, op.cit., p. 277.

เพียงพอที่จะประกันความมั่นคงให้แก่เจ้า และวิถีทางครองเมืองได้ เมื่อใดกำลังทางการเงิน
 มาแล้ว ก็จะต้องปรุงแต่งกำลังขึ้นมาทั้งบุคคลและวัตถุ รัฐบาลคณะรัฐประหารภายใต้การนำของ
 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เห็นว่ากำลังใดก็ตามไม่เหมาะสมเท่ากับจะใช้กำลังตำรวจ ซึ่งหาจะ
 ใตมอบหมายให้อธิบดีตำรวจ (ทหารเสือกูใจของท่าน) วางแผน ออกแบบปรับปรุงกำลังตำรวจ
 ให้เขาระดับกองทัพโลกจะเป็นกำลังหน้า เกรงขามแก่ประชาชนน้อย ๑๑๒ ดังนั้นการใช้
 กำลังรุนแรงทางการ เมืองทุกครั้งตำรวจจะต้อง เป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งที่อยู่ควบ เสมอมา
 อาทิ การปราบปรามกบฏบวรเดช ๑๑๓ การปราบปรามกบฏวังหลังและกบฏแมนฮัตตัน ๑๑๔ การ
 รัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๔ ๑๑๕ แม้แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เองซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐประหาร ๒๕๐๐
 ชี้ใบรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ออกไปก็เช่นเดียวกันคือมีกำลังทหารและตำรวจไว้ในมือ
 เพื่อคุ้มครองป้องกันเสถียรภาพของรัฐบาลให้มีความมั่นคง และยังจะเป็นเครื่องมือที่ป้องกันการ
 ปฏิวัติรัฐประหารจากบุคคลอื่นด้วย ๑๑๖ เป็นต้น

๒. โครงสร้างและการบริหารงานของกรมตำรวจ เอื้ออำนวยต่อการครองอำนาจ

การเมือง

สรุปเอา

ลักษณะโครงสร้างและการบริหารงาน ๑๑๗ ของกรมตำรวจได้เอื้ออำนวยต่อการ
 ครองอำนาจการเมือง โดยพิจารณาได้จาก

- ๑๑๒ อานนท์ ปุณฺทริกานา เรื่อง เคมี, หน้า ๔๗๐.
- ๑๑๓ คูรายละเอียดยกที่ ๓.; พ.ศ.ศ.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เคมี, หน้า ๒๒ - ๒๓.
- ๑๑๔ วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่อง เคมี, หน้า ๑๐๔ - ๑๑๐.
- ๑๑๕ เรื่อง เคียวกัน, หน้า ๑๑๑ - ๑๑๕.
- ๑๑๖ เรื่อง เคียวกัน, หน้า ๑๒๕.

๑๑๗ การบริหาร (Administration) ศาสตราจารย์ชูป กาญจนประกร ได้กล่าว
 ไว้ว่า "การบริหารคือการทำงานของคนบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันปฏิบัติการ เพื่อบรรลุ
 วัตถุประสงค์ร่วมกัน" ศาสตราจารย์ Harold Koontz ให้ความหมายไว้ว่า "การบริหารคือ
 การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการอาศัยปัจจัยทั้งหลายได้แก่ คน เงิน วัตถุ

๒.๑ หลักการจัดองค์การกรมตำรวจ

หลักการจัดองค์การกรมตำรวจยึดถือหลักการตามแนวความคิด ดังต่อไปนี้ ๑๑๘

ก. จะต้อง เป็นไปตามนโยบายของรัฐอย่าง เกรงคราญ

ข. มีการดำเนินงานที่แน่นอน โดยมีหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ดังนี้

๒.๑ กำหนดขอบเขตของงานและหน้าที่ต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้อย่างชัดเจนพอสมควร ไม่สับสนยุ่งยากหรือเกินกำลัง

๒.๒ การแบ่งสรรอุปกรณ์อาวุธ ทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงานเป็นไปอย่าง เสมอภาค

๒.๓ ความสัมพันธ์และการร่วมมือร่วมใจปฏิบัติราชการให้ได้ผลดีที่สุดกับหน่วยงานต่าง ๆ

๒.๔ ความเชื่อถือได้ในการตัดสินใจและการประสานงานในองค์การ

ค. คำนึงถึงหลักความจริงที่ว่าองค์การตำรวจและการบริหารงานจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อัน เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ได้แก่

ค.๑ สภาวะการณ์ทางสังคม

ค.๒ ความต้องการของประชาชนแต่ละยุคแต่ละสมัย

ค.๓ ความก้าวหน้าของวิทยาการแขนงใหม่

สิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน" การจัดองค์การ (Organization) คือกระบวนการของการจำแนกงาน (Identification) และการรวมกลุ่มงานเข้าด้วยกันเพื่อปฏิบัติการ, เพื่อกำหนดและมอบหมายความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ และเพื่อจัดวางสายสัมพันธ์ภาพโดยมุ่งหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อ้างใน สมพงษ์ เกษมนลิน เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.; Louis A. Allen, Management and Organization (New York : McGraw Hill Book Company, 1959), p. 57.

๑๑๘ พ.ต.อ.นิพนธ์ บุญยพุทนะ เรื่องเดิม, หน้า ๗๖ - ๗๗.

ง. มีการสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารโดยสะดวกรวดเร็ว เพื่อช่วยเหลือให้เกิดความเข้าใจอันดีงามและการร่วมมือจากประชาชนหรือส่วนราชการต่าง ๆ

ลักษณะการจัดหน่วยราชการกรมตำรวจนั้นมีหลักการจัดองค์การดังนี้คือ ๑๑๘

ก. การจัดแบ่งหน่วยงานตามวัตถุประสงค์ (Purpose) ได้แก่การแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ออกเป็น การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา การพิสูจน์หลักฐาน การปราบปรามจับกุม การฝึกอบรม ฯลฯ

ข. การจัดแบ่งหน่วยงานตามลักษณะผู้มาติดต่อ (Client) ได้แก่การพิจารณาแก่กลุ่มบุคคลที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจัดหน่วยพิเศษปฏิบัติหน้าที่ให้บริการโดยเฉพาะ เช่น หน่วยปราบปรามยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

ค. การจัดแบ่งหน่วยงานตามความเกี่ยวเนื่องหรือวิธีทำงาน (Process) ได้แก่ การแบ่งเป็นกองคลัง กองพลอาชกร กองการแพทย์ กองการต่างประเทศ กองคดี ฯลฯ

ง. การแบ่งงานตามลักษณะเวลา (Time) เนื่องจากงานตำรวจเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติงานตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงทุกวันตลอดปี ดังนั้น การแบ่งงานจึงต้องแบ่งออกเป็นเวรยามรับผิดชอบภายในเวลาช่วงหนึ่งตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง โดยเฉพาะที่หน่วยปฏิบัติงานหลัก (Line Agency) อาทิ การกำหนดการอยู่เวรยาม เป็นต้น

จ. การแบ่งงานตามเนื้อที่ของการบริการ (Area) ได้แก่การพิจารณาขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ที่สมควรจะมอบหมายให้หน่วยงานตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการปกครองรับผิดชอบคลุมทุกพื้นที่ เช่นงานตำรวจนครบาล ตำรวจภูธร เป็นต้น

๒.๒ การจัดองค์การและการบริหารราชการกรมตำรวจไทย

ดังรายละเอียดใน เรื่องการจ้ดองค์การและการบริหารราชการตำรวจไทยซึ่งกล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ อาจสรุปได้ว่า ภายหลังกการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้น การจัดองค์การของกรมตำรวจที่สำคัญ ดังนี้คือ

ก. การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยแบ่งส่วนราชการ เป็น ๑๒๐

ก.๑ หน่วยบริหารส่วนกลางและสำนักบริหารของอธิบดีกรมตำรวจ (กองบังคับ-

การ)

ก.๒ ตำรวจนครบาล

ก.๓ ตำรวจภูธร

ก.๔ ตำรวจสันติบาล

ข. การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยแบ่งส่วนราชการ เป็น ๑๒๑

ข.๑ หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม

ข.๒ กองบัญชาการสอบสวนกลาง

ข.๓ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

ข.๔ กองบัญชาการตำรวจภูธร

ข.๕ กองบัญชาการศึกษา

ค. การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยแบ่งส่วนราชการ เป็น ๑๒๒

ค.๑ หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม

ค.๒ กองบัญชาการสอบสวนกลาง

ค.๓ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

ค.๔ กองบัญชาการตำรวจภูธร

ค.๕ กองบัญชาการศึกษา

ค.๖ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

---

๑๒๐ ประกาศจัดวางโครงการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๙๕, เรื่อง เกิม, หน้า ๓๖๕.

๑๒๑ "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๔," เรื่อง เกิม, หน้า ๗ - ๓๓.

๑๒๒ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๐ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติม พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๔, เรื่อง เกิม, หน้า ๑ - ๒๓.

- ง. การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยแบ่งส่วนราชการ เป็น ^{๑๖๓}
- ง.๑ หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม
  - ง.๒ กองบัญชาการสอบสวนกลาง
  - ง.๓ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
  - ง.๔ กองบัญชาการตำรวจ
  - ง.๕ กองบัญชาการตระเวนชายแดน
  - ง.๖ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๑
  - ง.๗ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๒
  - ง.๘ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๓
  - ง.๙ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๕

๒.๓ การกำหนดสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) และชั้นเงินเดือน

การกำหนดสายการบังคับบัญชาและชั้นเงินเดือนของกรมตำรวจเป็นไปในลักษณะถือตามยศ (Bank Classification) โดยมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน เช่นเดียวกับทหาร โดยอธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุด รองอธิบดีกรมตำรวจและผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้ช่วยบังคับบัญชา ผู้บัญชาการแต่ละกองบัญชาการ เป็นผู้รับผิดชอบงานภายในกองบัญชาการของตน ขึ้นโดยตรงกับอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจและผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

สำหรับนายตำรวจในระดับต่ำลงมา อาจแบ่งนายตำรวจเป็นสองระดับคือ

- ก. ชั้นประทวน พลตำรวจ - จาสิบตำรวจเอก
- ข. สิบตำรวจตรี - นายร้อยตำรวจตรี - นายพลตำรวจเอก

---

^{๑๖๓} ขณะที่เขียนร่างพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมในการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ โดยธนาคารอนุมัติของคณะรัฐมนตรีแล้ว และกำลังพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษา.

โดยมีหลักการแต่งตั้งตำแหน่งและยศ ดังต่อไปนี้ ๑๖๔

ตารางที่ ๔

ยศ	ตำแหน่ง
นายพลตำรวจ	ผู้บัญชาการตำแหน่ง เทียบเท่าหรือสูงขึ้นไป
พ.ต.อ.ขึ้นไป	ผู้ช่วยผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการหรือเทียบเท่า
พ.ต.ท. - พล.ต.ต.	ผู้บังคับการหรือเทียบเท่า
ร.ต.อ. - พ.ต.อ.	ผู้กำกับการ รองหรือตำแหน่ง เทียบเท่า
ร.ต.ท. - พ.ต.ท.	ผู้บังคับกอง รองผู้กำกับการหรือตำแหน่ง เทียบเท่า
ร.ต.ค. - ร.ต.อ.	ผู้บังคับหมวดหรือเทียบเท่า
ส.ต.ต. - จ.ต.อ.	ผู้บังคับหมู่หรือเทียบเท่า
พล ๗.	ลูกแถว

ที่มา ร.ต.สคศรี พระประสิทธิ์, "การบริหารงานบุคคลกรมตำรวจไทย," (วิทยานิพนธ์ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๑), หน้า ๑๑.

ตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นเป็นตำแหน่งของหน่วยงานหลัก (Line Function) นอกจากนั้น ได้กำหนดตามตำแหน่ง เทียบเท่า เช่น ประจำแผนกจักษุกำลัง หัวหน้ากองวิชาการ เป็นต้น

๒.๔ การบริหารงานบุคคล (Personnel Administration)

ตำรวจเนื่องจากเป็นข้าราชการพลเรือนประเภทหนึ่ง ๑๖๕ ฉะนั้นการรับสมัคร

๑๖๔ "พระราชกฤษฎีกากำหนดอัตราเงินเดือน กำหนดคุณสมบัติพื้นฐานความรู้ วิธีคัดเลือก วิธีสอบคัดเลือก การบรรจุ การเลื่อนเงินเดือน การแต่งตั้ง และการออกจากราชการของข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๐," ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๗๔ ตอนที่ ๑๐๖ ฉบับพิเศษ (๑๒ ธันวาคม ๒๕๐๐), ม. ๑๔.

๑๖๕ "พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๘๓," ราชกิจจานุเบกษา, ม. ๒๓.

การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้งต่อง เป็นไปตามกฎที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนวางไว้
ตลอดจนถึงการไล่ออกหรือให้ออก กรมตำรวจต้องรายงานหลักฐานต่าง ๆ ไปตามลำดับขั้นถึง
ก.พ. โดยควน ๑๒๖ นอกจากนี้ยังมี "คณะกรรมการสามัญประจำกรมตำรวจ" (อกพ.กรม)
มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๓ และมีหน้าที่ช่วย ก.พ. หรือ อกพ.
กระทรวงมหาดไทย แล้วแต่กรณี อันประกอบด้วย ๑๒๗

อธิบดีกรมตำรวจ	ประธาน
รองอธิบดี	กรรมการ
ผู้ช่วยอธิบดี	กรรมการ
ผู้บัญชาการ	กรรมการ
หัวหน้ากองและหัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
ซึ่งมีฐานะ เทียบ เทากอง	
หัวหน้าแผนกสารบรรณ	เลขานุการ

(เลขานุการกรมตำรวจ)

๒.๕ วินัย (Discipline) ของตำรวจ

วินัยของตำรวจ คือการที่ตำรวจต้องประพฤติตนให้เป็นผู้มีมรรยาทอันดีงามตาม
แบบอย่าง ธรรมเนียมของตำรวจและข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายว่าด้วยวินัยตำรวจ ๑๒๘
และข้าราชการพลเรือน ๑๒๙ ดังนั้นในเรื่องวินัยตำรวจนั้น ข้าราชการตำรวจจึงต้องตกอยู่ใต้อ
บังคับเกี่ยวกับวินัยดังต่อไปนี้คือ

ก. พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๓

๑๒๖ "ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๒," ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี
เล่ม ๑, หน้า ๕๓.

๑๒๗ "พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๓," เรื่องเดิม, ม.๑๒, ๑๘.

๑๒๘ "ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๒," เรื่องเดิม, หน้า ๒.

๑๒๙ "พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๓," เรื่องเดิม, ม.๒๓.

๗. พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๘

โดยเฉพาะพระราชบัญญัติว่าด้วยความประพฤติและวินัยตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้กำหนดระเบียบวินัยข้าราชการกรมตำรวจไว้ตอนหนึ่ง ความว่า "วินัยนั้นคือการที่ตำรวจต้องประพฤติตนให้เป็นผู้มีมรรยาทอันถึงงามตามแบบอย่างธรรมเนียมของตำรวจและข้าราชการพลเรือน" ๑๓๐

การกระทำผิดวินัยนั้นหมายถึงการกระทำดังต่อไปนี้คือ

- ๑) คือ ชักขึ้น หลีกเลียงและละเลย ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- ๒) ไม่เคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- ๓) ไม่ประพฤติตนให้เคร่งครัดต่อมรรยาทและระเบียบแบบแผนของข้าราชการ

ตำรวจ

- ๔) ก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีในหมู่ข้าราชการตำรวจ
- ๕) เกียจคร้านละทิ้งหน้าที่หรือเดินเลอต่อหน้าที่
- ๖) กล่าวเท็จ
- ๗) ใช้อำนาจไม่สมควรหรือประพฤติไม่สมควร
- ๘) งดเงินไม่ตกเดือนหรือลงทัณฑ์ผู้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
- ๙) เสพเครื่องของของ เมฆจนเสียเกียรติหรือยาเสพติดให้โทษ

๑๐) มีความเลินเล่อหรือจงใจทำให้ทรัพย์สินรัฐบาลเสียหาย

๑๑) จะเป็นคนเกี้ยวหรือรวมกันหลายคนก็ตามพยายามสมคบกันเพื่อจะใช้อำนาจ

ด้วยประการใด ๆ เป็นสิ่งบังคับบัญชา เป็นผลให้เสียระเบียบแบบแผนวินัยของตำรวจ

๑๒) ประพฤติผิดวินัยข้าราชการพลเรือน

การลงโทษในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจประพฤติผิดวินัย นอกจากจะถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๔ แล้ว ยังต้องถูกลงโทษตามประมวลระเบียบการ

๑๓๐ "ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒," เรื่อง เคมี, หน้า ๒.

๑๓๑ "ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒," เรื่อง เคมี, หน้า ๑๐.

กรมตำรวจอีกด้วย ในลักษณะของการลงทัณฑ์ อันใดแก ^{๑๓๑}

ก. ภาคทัณฑ์

ข. ทัณฑ์กรรม

ค. กักขัง

ง. กักขัง

จ. จำขัง

ฉ. โทษอย่างอื่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

จากรายละเอียดในการจัดองค์การและการบริหารงานของกรมตำรวจดังกล่าวข้างต้น จะพบได้ว่าการจัดองค์การและการบริหารกรมตำรวจเอื้ออำนวยให้กิจการกรมตำรวจมีบทบาท ในทางการเมือง เป็นอย่างมากทั้งนี้เนื่องจาก

๒.๑ การจัดองค์การของกรมตำรวจมีลักษณะ เป็นแบบทหาร

กล่าวคือ นับตั้งแต่อดีต ปรากฏว่าสถาบันทหารมักจะมีบทบาทสำคัญต่อการปกครอง ประเทศตลอดมา แมว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๘๘๓ - พ.ศ. ๑๙๑๒ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ โปรดให้มีการปกครองในรูปแบบจตุสดมภ์ ^{๑๓๒} โดยแยกข้าราชการทหารออกจากฝ่ายพลเรือน ก็ตาม แต่กระนั้นอิทธิพลของทหารก็มีบทบาททางการเมืองการปกครองของประเทศตลอดมา

กิจการตำรวจไทยนับได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทหารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงจัดตั้งตำรวจภูธรขึ้นเรียกว่า "ทหารโปลิศ" ^{๑๓๓} สำหรับทำหน้าที่รักษาความสงบในส่วนภูมิภาคและสามารถปฏิบัติการทางทหารได้อีกด้วย โดยโปรดเกล้าฯ ให้ ร.อ.ยี เซา โอนจากทหารมาเป็นครูฝึกนายตำรวจและจัดระบบกิจการตำรวจภูธรใหม่ โอนผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่มาจากทหาร มีการเกณฑ์บุคคลเข้ามาเป็นตำรวจ เช่นเดียวกับทหารตาม

^{๑๓๒} รัฐบาลไทย, ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๕ (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐).; กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๕ - ๒๐๐.

^{๑๓๓} ร.ต.สศศิริ พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒.; พล.ต.ต.เอื้อ เอมะปาน และ ประยูทธิ สิทธิพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๔๔ - ๔๕, ๒๕๓ - ๒๖๖.

พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ และระเบียบวินัยของทหารเข้ามาใช้ในการฝึกอบรมทั้งสิ้น

แม้แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ กรมตำรวจได้มีการจัดโครงสร้างใหม่ก็ตาม แต่ตำรวจยังคงอาศัยลักษณะการจัดองค์การในลักษณะของกองกำลัง กล่าวคือ

ก. สายการบังคับบัญชา (Hierarchy) การแบ่งสายการบังคับบัญชาของตำรวจแบ่งเป็นไปในลักษณะกรม กอง หมวด หมู่ ฯลฯ และมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of command) อย่างแนบชิด โดยทุกหน่วยงานขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมตำรวจ เช่นเดียวกับทหารที่ทุกหน่วยงานขึ้นตรงต่อบัญชาการทหารตั้งใดกล่าวมาแล้ว

การจัดองค์การตำรวจ เป็นไปในลักษณะกองกำลังแบบทหารนี้เองจึงส่งผลให้ตำรวจเป็นหน่วยงานที่สามารถรวมตัวและผนึกกำลัง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างเหนียวแน่น ง่ายต่อการบังคับบัญชาและสั่งการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีอธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาที่มีความเด็ดขาด ดังนั้นนักการเมืองจึงมักส่งคนเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ (Key Position) เพียงไม่กี่ตำแหน่งเท่านั้นก็สามารถควบคุมกรมตำรวจในการปฏิบัติการใด เพื่อบรรลุความต้องการไม่ว่าจะเป็นทางการเมืองหรือทางใดก็ตาม ดังเช่น การจับกุมกวาดล้างผู้ต้องสงสัยว่าเป็นศัตรูของรัฐบาลในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยคำสั่งของ พล.ต.อ. หลวงอดุลยเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจซึ่งเป็นบุคคลที่นักการเมืองโอนมาจากทหาร เพื่อปราบปรามกบฏเมื่อครั้งกบฏบวรเดช^{๑๓๘} การจับกุมผู้ต้องหาจากการรายคอมมิวนิสต์ ผู้ลอบวางเพลิง และอันตรายทั่วประเทศ ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ หรือกรณีการปราบปรามศัตรูทางการเมืองสมัย พล.ต.อ. เภาสุรียานนท์ เป็นต้น มีสิ่งที่น่าสังเกตว่า การปฏิบัติการของตำรวจทุกครั้ง เป็นคำสั่งที่มาจากอธิบดีกรมตำรวจทั้งสิ้น การปฏิบัติการ เป็นไปตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว และผลงานเป็นไปตามคำสั่งอย่างมีประสิทธิภาพ

---

^{๑๓๘} คุรุยาละเจียกในบทที่ ๓.; พายัพ โรจนวิภาต เรื่อง เกม, หน้า ๑ - ๒๒.; ไทน้อย เรื่อง เกม, หน้า ๑๒๓ - ๑๗๕.

ข. วินัย ทั้งไกล่เกลี่ยมาข้างต้นแล้วว่าข้าราชการตำรวจอยู่ภายใต้กฎหมายระเบียบ
 ข้าราชการพลเรือนและวินัยตำรวจ มีการลงโทษทัณฑ์แบบทหารจึงส่งผลให้ตำรวจต้องปฏิบัติตาม
 ตามคำสั่งของผู้นั่งคับมีผู้ช้อย่าง เกรงครีค อาทิเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจข้อที่ ๑
 กำหนดไว้ว่า "คือ ชักขึ้น หลีกเลี้ยง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นั่งคับมีผู้ช้อย่างเห็นอกคนที่
 ชอบด้วยกฎหมาย" ๑๓๕ ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นั่งคับมีผู้ช้อย่างจะเป็น
 การผิดวินัยตำรวจ ดังนั้นตำรวจผู้ใดมีผู้นั่งคับมีผู้ช้อย่างจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นั่งคับมีผู้ช้อย่าง
 เกรงครีคโดยปราศจากข้อโต้แย้งไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม จึงเปิดโอกาสให้บุคคลที่นึกการ-
 เมืองส่งมาควบคุมกิจการตำรวจในตำแหน่งที่สำคัญในกรมตำรวจไม่กี่ตำแหน่งสามารถควบคุม
 กิจการตำรวจได้ทั้งหมด โดยไม่มีบุคคลใดกล้าขัดขวางการกระทำเพราะเกรงจะถูกลงโทษทาง
 วินัย ดังเช่น พ.ต.ต.ชนันต์ เสนาชนันท์ ซึ่งถูกออกจากราชการตำรวจด้วยกรณีดังกล่าวมาแล้ว ๑๓๖

๒.๒ การจัดองค์การตำรวจเป็นไปในลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง (Centralization)

ในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วนั้นรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน
 มีการปกครองตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในทางด้านการปกครองท้องถิ่นแล้วงานใดที่
 เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันโดยทั่วไป อาทิ การสาธารณสุข, การศึกษา, โยธา, คับเพลิง ฯลฯ
 รวมทั้งงานตำรวจซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการรักษาความสงบภายในท้องถิ่น งานดังกล่าวนี้ควรจะถูก
 อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลในท้องถิ่นนั้น

กิจการตำรวจไทยในยุคที่หนึ่ง ๑๓๗ เป็นไปในลักษณะของการกระจายอำนาจ
 (Decentralization) ทั้งนี้เนื่องจากการปกครองแบ่งเป็นหัวเมืองชั้นนอก, หัวเมืองชั้นใน
 ในยุคที่ ๒ ๑๓๘ กิจการกรมตำรวจแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ กรมพลตระเวน (ตำรวจนครบาล)

๑๓๕ "ประมวลระเบียบการกรมตำรวจภาค ๒," เรื่องเดิม, หน้า ๒ - ๔

๑๓๖ เดลินิวส์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔๖ วันเสาร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, หน้า ๒.

๑๓๗ ยุคที่หนึ่งหมายถึง ช่วงระหว่างอดีตจนถึงปลายรัชกาลที่ ๔

ยุคที่สองหมายถึงช่วงระหว่างรัชกาลที่ ๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

และกรมตำรวจ ๑๓๘ และในวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ กิจการตำรวจไครวมกรมพล-
ตระเวนและกรมตำรวจขึ้นเป็นกรม สังกัดกองกระทรวงมหาดไทย ๑๓๙ นับตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา
การบริหารงานและโครงสร้างของกิจการตำรวจไทยจึง เป็นไปในลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ส่วน-
กลาง (Centralization) และไถ่กลายเป็นไปในลักษณะ "ตำรวจรัฐ" (State Police)
ตลอดมา

การที่กิจการตำรวจเป็นไปในลักษณะตำรวจรัฐนี้เอง จึงเปิดโอกาสให้ตำแหน่งอธิบดี
ตลอดจนตำแหน่งสำคัญบางตำแหน่งในกรมตำรวจมีอำนาจหน้าที่สั่งการและควบคุมบังคับบัญชา
ตำรวจทั่วราชอาณาจักร และมีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง ๑๔๐ มี
กำลังพลและกำลังอาวุธในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law Enforcement) การที่
ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนี้เองจึงส่งผลให้นักการเมืองต้องการที่จะควบคุมกรมตำรวจ
ไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมอำนาจของตนเองทั่วประเทศ และเป็นเครื่องมือในการแสวง
หาอำนาจ โดยเพียงแต่ควบคุมตำแหน่งสำคัญที่ส่วนกลางเท่านั้น ดังเช่น ตามพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้กำหนดให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นประธาน อภ.กรม ควบคุม
การให้ความคิดความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การลงโทษ ฯลฯ แก่ตำรวจทั่วราชอาณาจักร จึงส่ง
ผลให้อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจควบคุมกำลังตำรวจ ๑๐๔,๕๕๔ คน ๑๔๑ ทั่วประเทศ ด้วยเหตุนี้เอง
ถ้าอธิบดีกรมตำรวจเป็นบุคคลที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมืองแล้ว จึงเป็นการง่ายที่กรมตำรวจ
ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง

๑๓๘ คูรายละเอียดในมทที่ ๒.

๑๓๙ คูรายละเอียดในมทที่ ๒.

๑๔๐ คูรายละเอียดใน "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๕,"
เรื่องเดิม, หน้า ๓ - ๒๓.

๑๔๑ บทความทางวิชาการ กองสำรวจประชาชาติ, เรื่องเดิม.

๒.๓ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการถ่ายทอดในทางวิชาการของตำราวจไทย

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทหารได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมและการถ่ายทอดทางวิชาการของตำราวจไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงจัดตั้งทหารโปลิตี^{๑๖๒} หรือตำราวจภูธร โดยเริ่มนำเอาวินัยการบังคับบัญชาตลอดจนตัวมุ้งกับบัญชามาจากทหาร ในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ กองตำราวจภูธรกลางก็คือกองตำราวจสอบสวนกลาง เคียง^{๑๖๓} กองตำราวจภูธรกลางได้เรียกนายทหาร นายสิบ ไปรับราชการ เป็นจำนวนมาก ทหารมหาดเล็กถูกตำราวจเขาออกเสียจนจำเจ เพราะสโมสรนายทหารสวนเจ้าเชตนัน้อยู่ใกล้กองตำราวจภูบาลที่ท่าเตียน นายทหารซึ่งเป็นนายตำราวจอดสังคัมเรื่องสุราตอนเย็น ๆ ไม่ได้จึงต้องแวะเวียนมาสูขสำราญที่สโมสรนายทหารมหาดเล็ก นอกจากนั้นนักเรียนนายร้อยตำราวจต้องรับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีโรงเรียนฝึกอบรมของตนเอง^{๑๖๔} ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลในสมัยนั้นมีความเห็นว่สมควรที่จะให้นายตำราวจได้เรียนมาจากโรงเรียนทหาร ประารถนาที่จะให้นายทหารและนายตำราวจสามัคคีกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีสิทธิอาวุธจำต้องให้ความสามัคคีกัน ดังนั้นการรับบุคคลเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำราวจปี ๓๖ จึงถูกระงับไปมีขึ้นใหม่ในปี ๓๗ โดยเริ่มรับทางโรงเรียนนายร้อยจ.ป.ร.^{๑๖๕} จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำราวจเริ่มรับเอาอิทธิพลแบบทหารทุกด้านสะสมไว้อย่างจนกระทั่งปัจจุบันนี้ แม่วาสภาพการณ์ตลอดจนวิชาการต่าง ๆ ได้รับการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยขึ้นแล้วก็ตาม แต่กระนั้นหลักการขัดเกลาทางสังคมและการถ่ายทอดทางวิชาการก็ยังคงฝึกฝนให้ตำราวจอยู่ในกรอบความคิดตามที่ทางการตำราวจกำหนดไว้ในลักษณะเช่นเดียวกับทหารตลอดมา ตลอดจนอยู่ภายใต้โครงสร้างที่มีระเบียบวินัยบังคับอย่างมั่นคง โดยที่ตำราวจไม่ได้คำนึง

^{๑๖๒} คุรายละเอียดยในบทที่ ๒.

^{๑๖๓} พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๘ - ๑๓๙, ๑๓๘.

^{๑๖๔} ช.นนท์, "หน่วยจรเข้ - ๓๘," ฟ้าเมืองไทย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓๗๒ วันพฤหัสบดีที่ ๖

ถึงข้อผิดพลาดที่สำคัญที่สุดประการสำคัญกล่าวคือ การชักเถลทางสังคมและการถ่ายทอดทาง
 วิชาการของทหารนั้น เน้นหนักในเรื่องของแนวความคิด เพื่อบั่นทอนและทำลายกำลังของข้าศึกศัตรู
 หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป้าหมายของทหารส่วนใหญ่คือ ทำลายล้างศัตรูและเป็นผู้นำ แต่งานตำรวจนั้น
 เป็นงานสร้างสรรค์ความสุขให้กับประชาชนซึ่งเป็นมิตร ๑๔๕ จะต้องมีอาศัยโครงสร้าง การชัก-
 เถลทางสังคมและการถ่ายทอดวิชาการในลักษณะที่ละเอียดอ่อน มีเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะ
 สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ยึดมั่นในสถาบันตำรวจ, เกียรติยศ, ศักดิ์ศรี,
 คำสั่งของผู้นบังคับบัญชา, การใช้อำนาจและกำลังรุนแรง ฯลฯ

ทั้งนี้จะสังเกตเห็นได้จากหลักสูตรการฝึกอบรมและการถ่ายทอดทางวิชาการดังต่อไปนี้

ก. หลักสูตรการฝึกอบรมของกรมตำรวจในระดับนักเรียนพลตำรวจ ดังนี้ ๑๔๖

- ก.๑ หมวดวิชากฎหมาย ๒๑๖ ชั่วโมง
- ก.๒ หมวดวิชาการตำรวจ ๑๖๘ ชั่วโมง
- ก.๓ หมวดวิชาทั่วไป ๘๖ ชั่วโมง
- ก.๔ หมวดฝึก ๓๘๔ ชั่วโมง

ข. หลักสูตรการฝึกอบรมของโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้แก่วิชาดังต่อไปนี้ ๑๔๗

- ข.๑ หมวดวิชากฎหมาย ๑,๑๑๖ ชั่วโมง
- ข.๒ หมวดวิชาการตำรวจ ๑,๒๖๐ ชั่วโมง
- ข.๓ หมวดวิชาทั่วไป ๑,๐๘๐ ชั่วโมง
- ข.๔ หมวดฝึก ๑,๘๐๔ ชั่วโมง

นอกจากนี้ยังมีการฝึกอบรมภายหลังการปฏิบัติงานแล้ว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ

๑๔๕ พ.ศ.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๘๑.; หินพันธ์ นาคะตะ, "ความ-
 ชอบรรณและความหวังของไทย," (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลและตำราประกอบคำบรรยาย บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๓๖.

๑๔๖ "ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๒," เรื่อง เกม, หน้า ๕๖๕ - ๕๗๒

๑๔๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑๒ - ๖๑๓.

ในลักษณะ On-the job training อาทิ การฝึกอบรมในการสอบสวน เป็นต้น ๑๔๔

จากหลักสูตรการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานก่อนเข้ารับราชการตำรวจ และการฝึกอบรมเพิ่มระดับความรู้ความสามารถ อันเป็นหน้าที่ของกองบัญชาการศึกษานั้น หลักสูตรส่วนใหญ่เน้นหนักถึงเรื่องวิชาการตำรวจ กฎหมาย และการฝึกภาคสนาม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปในลักษณะของระเบียบวินัย การใช้กำลังต่อสู้ และการใช้กฎหมายในการจับกุมผู้ต้องหา โดยมีระยะเวลาและภาควิชาในทางความรับผิดชอบต่องานน้อยมาก

นอกจากนี้ลักษณะการถ่ายทอดค่านิยม, ความเชื่อ และทัศนคติของตำรวจที่ถ่ายทอดกันสืบมานับตั้งแต่อดีต ยังไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น โดยตำรวจมักจะยึดถือค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติเก่า ๆ อยู่ตลอดมา อาทิ การสั่งสอนให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ดังคำกล่าวปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อธิบดีกรมตำรวจ ในขณะนั้นว่า "ในสายตาของประชาชนทั่วไปย่อมเห็นว่าตำรวจคือรัฐบาล หรือรัฐบาลคือตำรวจ ถ้าตำรวจไม่ดี ประชาชนต้องนึกทันทีว่ารัฐบาลไม่ดี...." ๑๔๕ การเคารพเชื่อฟังตามลัทธิอาวูโส ซอบิโซอำนาจในลักษณะของพระเชษฐามากกว่าพระคุณ ฯลฯ และยังมีคำขวัญที่กล่าวกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ได้แก่ "ชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ อุตหน" เป็นต้น

การขัดเกลาทางสังคมในทางวิชาการและการถ่ายทอดในทางค่านิยม (Value), ความเชื่อ (Believe) และทัศนคติ (Attitude) ที่กระทำกันต่อมาอย่างสืบเนื่องนี้เอง ได้

---

๑๔๔ ดูรายละเอียดใน "หลักสูตรเกี่ยวกับการอบรมตำรวจ," ส่งเสริมวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑), หน้า ๑๕ - ๒๑.; เรื่องเดียวกัน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๒ (มีนาคม ๒๕๑๑), หน้า ๖, ๘, ๑๑, ๑๘, ๒๑.; เรื่องเดียวกัน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๓ (เมษายน ๒๕๑๑), หน้า ๘, ๑๓, ๑๘, ๒๑, ๒๕.; เรื่องเดียวกัน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๔ (พฤษภาคม ๒๕๑๑) หน้า ๕, ๑๐, ๑๔, ๒๒.; เรื่องเดียวกัน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๕ (มิถุนายน ๒๕๑๑), หน้า ๑๑, ๑๕, ๑๘, ๒๗.; เรื่องเดียวกัน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๖ (กรกฎาคม ๒๕๑๑), หน้า ๕, ๘, ๑๔, ๑๘, ๒๘.

๑๔๕ สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง เกม, หน้า ๒๓๓.

กลายเป็นปัจจัยประการสำคัญในการกำหนดอุดมการณ์ (Ideology) ^{๑๕๐} และพฤติกรรม (BEHAVIOR) ของตำรวจส่วนใหญ่ให้มีความรู้สึกร่วมกันว่าหน้าที่รักษาสันติภาพ ปกป้องผลประโยชน์ของชาติและหมู่คณะ ยึดมั่นในระเบียบวินัยและคำสั่งอย่างเคร่งครัด เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา และการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ^{๑๕๑} มองสภาพสังคมและภาวะการเมืองในลักษณะที่ไม่ต้องการที่จะให้เกิดความขัดแย้ง และต้องการที่จะใช้กำลัง เขารณรงค์อย่างทันท่วงท่า ประกอบกับการเมืองการปกครองไทยทั้งในสมัยอดีตและภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ กำลังอาวูชนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในทางการเมืองไทย ^{๑๕๒} ตำรวจในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีกำลังพลและกำลังอาวุธ ในขณะที่เดียวกันได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด ค่านิยม และความเชื่อดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงส่งผลให้ตำรวจบางหน่วยงานตกเป็นเครื่องมือของรัฐบาล

---

^{๑๕๐} อุดมการณ์ (Ideology) ศ.ดร.กระมล ทองธรรมชาติ ได้กล่าวไว้ว่า หมายถึง "ระบบความคิดที่อธิบายถึงความเป็นมาของสภาพของสังคมในอดีตและในปัจจุบัน โดยเสนอวิธีการที่จะทำให้มนุษย์ในสังคมหลุดพ้นจากสภาวะที่ไม่พึงปรารถนาในปัจจุบัน เพื่อไปสู่สภาวะที่ดีเลิศในอนาคต" หรือ "วิธีการคิดหรือระบบความเชื่อถือของชนชั้นหรือชุมชนในสังคมแล้ว" และ รศ.ดร. กมล สมวิเชียร ได้ให้ความคิดเห็นว่า "อุดมการณ์คือ ความคิดที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคมอันเลิศ อันมีลักษณะเป็นแบบแผน และเป็นที่ยึดถือของชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด" อ้างใน กระมล ทองธรรมชาติ, "อุดมการณ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน," มหาวิทยาลัย ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๑ (นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๕), หน้า ๓๓.; กมล สมวิเชียร, "อุดมการณ์กับสังคมไทยในอนาคต," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.; อุดมการณ์เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์เกิดการเชื่อฟังและในที่สุดก็จะนำไปสู่หน้าที่การรับผิดชอบ อุดมการณ์เป็นลักษณะของการเชื่อถือและยึดมั่นที่มีความแน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว ซึ่งมีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในแนวใดแนวหนึ่งโดยเฉพาะ อ้างใน จริญญา สุภาพ, "การวิเคราะห์ทางการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๑๓), หน้า ๑๐๒ - ๑๐๓.

^{๑๕๑} นเรศ นโรปกรณ์, "เขียน เขียน เขียน," เคล็ดไทย, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓๗๕ วันอังคารที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๗.

^{๑๕๒} คณะรัฐมนตรี เรื่องเดิม, หน้า ๕๗.; ชัยกานต์ สมุทวณิช เรื่องเดิม, หน้า ๒๕ - ๒๗.

ซึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตน ^{๑๕๓} ้วยความเต็มใจ และให้ความร่วมมือกับนักการเมือง อาทิ เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบกบฏและศัตรูรัฐบาล การมีส่วนร่วมในการกระทำรัฐประหาร ฯลฯ

๓. ทหารมีบทบาทสำคัญทางการเมืองอย่างตอเนื่อง

ในประวัติศาสตร์ไทยนับตั้งแต่อดีต ปรากฏว่ากลุ่มทหาร เป็นกลุ่มการเมืองกลุ่มเดียวเท่านั้นที่มีอำนาจทางการเมืองอยู่ในความครบครอน ^{๑๕๔} / จึงจะเห็นได้จากการกระทำศึกสงคราม บ่อยครั้ง การแย่งชิงอำนาจราชบัลลังก์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทหารจะเป็นกลุ่มเดียวเท่านั้นที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ^{๑๕๕}

ภายหลังวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองก็ตาม แต่อำนาจอภิปไตยหาได้เคลื่อนย้าย (Transfer) จากพระมหากษัตริย์มาสู่ปวงชนไม่ อำนาจก็เคลื่อนไปสู่คนกลุ่มน้อย คือกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน ^{๑๕๖} แต่อย่างไรก็ตามทหารก็ยังคงเป็นกลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) กลุ่มเดียวเท่านั้นที่มีอำนาจทางการเมืองมากที่สุด (Most Powerful) ในกลุ่มข้าราชการ และกลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาทเป็นผู้นำชั้นสูงสุดเสมอมา ^{๑๕๗}

การที่ทหารเป็นผู้รักษาสถานะเดิมในการเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดในทางการเมือง การปกครองประเทศอย่างต่อเนื่องในสมัยที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และเป็น

---

^{๑๕๓} หมายถึงรัฐบาลทหาร ซึ่งได้รับการขัดเกลาทางสังคมและมีค่านิยมในลักษณะคล้ายคลึงกัน

^{๑๕๔} ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๑.; David A. Wilson, op.cit., p. 164.

^{๑๕๕} ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่องเดิม, หน้า ๒๕ - ๒๗.; David A. Wilson, op.cit., pp. 167-172.

^{๑๕๖} พงศ์เพ็ญ สกุนตาทย์, ประชาธิปไตยกับการเมืองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒), หน้า ๑.

^{๑๕๗} David A. Wilson, op.cit., p. 277.

ระยะเวลาที่ ๒ ใน ๓ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ๑๕๘
โดยหลักกันให้ตำรวจ เข้ามามีบทบาททางการ เมืองด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้คือ

๓.๑ ทหารต้องการที่จะให้ตำรวจ เป็นหน่วยงานที่ควบคุมความสงบภายใน และแสวงหา
ตลอดจนพิทักษ์รักษาอำนาจทางการ เมือง

๓.๒ ทหารต้องการควบคุมกำลังตำรวจอย่างใกล้ชิด

๓.๑ ทหารต้องการที่จะให้ตำรวจ เป็นหน่วยงานที่ควบคุมความสงบภายใน และแสวงหา
ตลอดจนพิทักษ์รักษาอำนาจทางการ เมือง

นับตั้งแต่อดีตจนถึงก่อนวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ลักษณะการ เข้ามามีบทบาททาง
การ เมือง ไทยของทหารนั้นมีลักษณะ เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปกล่าวคือ ๑๕๙

ก. ทหาร เข้แทรกแซงโดยใช้อิทธิพล (Influence) ของรัฐบาลพลเรือนโดย
อาศัยกลุ่มอิทธิพล เป็นกลุ่มหลักกัน

ข. ทหาร เข้แทรกแซงโดยการใช้อำนาจอาวุธ

ค. ทหาร เข้แทรกแซงโดยการใช้อำนาจการ รุนแรงตลอดจน เปลี่ยนแปลง รูปแบบการ
ปกครอง

ลักษณะวิธีการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า

ก. ทหารต้องระดมสรรพกำลังคนและอาวุธให้ ไ้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข. ทหารไม่สามารถจะเป็นกลุ่มอิทธิพลกลุ่มเดียวในการสร้างอิทธิพล

ในทางการ เมือง ทหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหากลุ่มที่ให้การสนับสนุนตน

๑๕๘ นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มาจนถึง
ปัจจุบัน มีคณะรัฐมนตรีที่เข้ามาบริหารประเทศรวมทั้งสิ้น ๓๘ คณะ ปรากฏว่าในจำนวน ๓๙ คณะ
มีนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น ๑๓ คน เป็นทหาร ๕ คน เป็นพลเรือน ๘ คน แต่ในจำนวนนี้มีนายกรัฐมนตรี
ที่เป็นทหารอยู่ ๒๐ สมัยเป็นระยะเวลานาน ๓๖ ปี และเป็นพลเรือนอยู่ ๑๙ สมัยเป็นระยะ
เวลานาน ๘ ปี

๑๕๙ Fred R. Von Der Mehden, Politics of The Developing Nations
(Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1964), pp. 97-106.

ค. ทหารต้องการความชอบธรรม (Legitimacy) ทางการเมืองและความ
พอใจของประชาชนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ก. ทหารต้องการระดมสรรพกำลังคนและอาวุธให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากเหตุผลประการแรกที่ว่าทหารต้องการระดมสรรพกำลังและอาวุธให้ได้มากที่สุด
เท่าที่จะทำได้สืบเนื่องมาจาก อำนาจทางการเมืองไทยมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับจำนวนปืน ๑๖๐
โดยจะเห็นได้ว่าภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีการใช้
ใช้กำลังรุนแรงในทางการเมือง โดยการกบฏรัฐประหารที่สำคัญทั้งสิ้นถึง ๑๑ ครั้ง ๑๖๑ แต่ละครั้ง
ที่ทำการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลภายหลังการกระทำรัฐประหาร ทหารจะเป็นฝ่ายที่เข้ามา เป็นผู้จัดตั้ง
รัฐบาลหรือมีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังในการร่างและกำหนดรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น จากการศึกษาความเป็น
ที่จะต้องใช้อาวุธในการควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองนี้เอง ทหารจึงต้องการใช้หน่วยกำลังที่มี
อาวุธอยู่ในครอบครองให้ได้มากที่สุด ดังนั้นตำรวจจึง เป็นหน่วยงานที่ทหารต้องการให้เป็นกองกำลัง
ที่จะให้การสนับสนุนตนในการแสวงหาอำนาจทางการเมือง เสมอมา โดยตำรวจจะเป็นผู้ควบคุม
สถานการณ์เบื้องต้น และเป็นกองกำลังสมทบในการปราบปรามและชงชิงอำนาจเสมอมา ดังเช่น
ในการรัฐประหารทุกครั้งจะเห็นได้ว่าประกาศของคณะรัฐประหารจะกล่าวถึงกลุ่มที่รวมมืออันประ-
กอบด้วย ทหาร ตำรวจ และพลเรือน เป็นต้น ๑๖๒

ข. ทหารไม่สามารถจะเป็นกลุ่มอิทธิพลกลุ่มเดียวในการสร้างอิทธิพล (In-
fluence) ในทางการเมือง

ทหารในฐานะที่มีอำนาจสูงสุดและเป็นกลุ่มที่มีบทบาท เป็นผู้นำชั้นสุดยอด เสมอ
มานั้น ตามลำดับทหารกลุ่มเดียวไม่อาจสร้างอิทธิพลทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ได้ ทั้งนี้เพราะ

๑๖๐ James N. Mosel, *op.cit.*, p. 290.

๑๖๑ กุรายละเอียดใน วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่อง เคมี, หน้า ๘๔ - ๑๓๐.

๑๖๒ อาทิ หนังสือจากผู้รักษาพระนครถึงนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๔๑/๒๔๕๐ วันที่ ๑๓
พฤศจิกายน ๒๔๕๐.; "คำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑," ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๒๔ ตอนที่ ๗๑
ฉบับพิเศษ (๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๕๔), หน้า ๑. เป็นต้น

สายงานความรับผิดชอบของทหารนั้นอยู่ห่างจากประชาชนโดยทั่วไป และลำพังทหารเพียงกลุ่มเดียวไม่สามารถที่จะแทรกแซงในการสร้างอิทธิพลได้ทุกกลุ่ม ดังนั้นทหารจึงต้องไขว่คว้าหาที่ทหารไว้วางใจและมีอิทธิพลอยู่แล้วในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ตำรวจในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมีกำลังอำนาจและเป็นหน่วยงานที่ทหารไว้วางใจ ๑๖๓ จึงเป็นกลุ่ม ๆ หนึ่งที่ จะต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดตั้งรัฐบาล ตลอดจนขจัดคู่แข่งอิทธิพลของนักการเมือง อาทิเช่น การที่ทหารของอาศัยตำรวจช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลา หรือในสมัยที่จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรคสหประชาไทย เป็นต้น ๑๖๔ กรณีที่รัฐบาลทหารต้องแต่งตั้งนายตำรวจในระบอบสูงร่วมในคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ก. ทหารต้องการสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) ทางการเมืองและความพอใจของประชาชนให้ไต่มาที่สุดเท่าที่จะทำได้

นับสืบเนื่องมาจากภาระหน้าที่โดยทั่วไปของทหารทั้งในทางปฏิบัติและในสายตาของประชาชนแล้วนั้น ทหารมีภาระหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยและป้องกันประเทศจากรุกรานของข้าศึกศัตรู แต่ในทางปฏิบัตินั้นทหารกลับกลายเป็นกลุ่มที่มบอบทบาทและกุมอำนาจทางการเมือง เสมอมาโดยการวิโซอำนาจและกำลังอาวุธ และการยึดอำนาจการปกครองแต่ละครั้ง ผู้ยึดอำนาจมักจะเสริมสร้างฐานะของตนด้วยการสถาปนารัฐบาลที่อ้างถึงความชอบธรรม ๑๖๕

๑๖๓ ดูรายละเอียดใน บทเดียวกันหัวข้อที่ ๓.๒ การที่ทหารต้องการควบคุมตำรวจอย่างใกล้ชิด

๑๖๔ ร.ค.ค.ธงไชย แสงประกาย เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๗.

๑๖๕ ความชอบธรรม (Legitimacy) คือเรื่องเกี่ยวกับการก่อให้เกิดและดำรงไว้ซึ่งการมีความเชื่อที่ว่าสถาบันการเมืองการปกครองต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นมีความเหมาะสมที่สุดแล้วสำหรับสังคมนั้น หรือ ความเชื่อที่ว่า สถาบัน ระเบียบปฏิบัติ การกระทำ การตัดสินใจ นโยบาย เจาหน้าที่หรือผู้นำต่าง ๆ ของรัฐบาล มีลักษณะของความถูกต้อง มีความเหมาะสม เป็นสิ่งดีและควรได้รับการยอมรับ ทั้งนี้ไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะมีลักษณะอย่างไร ขออาจการมีความชอบธรรมนั้น

อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ๑๖๖ อาทิเช่น เพื่อพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อสถาปนาระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อสนองความไม่พอใจของประชาชน ในกรณีที่มีการทุจริตในการเลือกตั้ง เกิดนกอภิพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้น

การที่ทหารจะสร้างความชอบธรรมทั้งที่อ้างและสร้างความพอใจของประชาชนได้นั้น วิถีทางหนึ่งก็คือทหารจะต้องสร้างความชอบธรรมของการมีอำนาจปกครอง โดยการใช้อำนาจนั้น ชอบด้วยกฎหมาย ๑๖๗ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตำรวจในฐานะที่เป็นกลุ่มที่มีกำลังคนกำลังอาวุธและมีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law Enforcement) ด้วยความชอบธรรม จึงกลายเป็นกลุ่มที่ทหารมุ่งให้ความสนใจที่จะใช้ตำรวจ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจทางการเมืองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยภาพพจน์ของทหารไม่ได้เสื่อมเสียลงไป อาทิ การปราบปรามบุคคลที่สนับสนุนระบอบสังคมนิยมของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งทหารเป็นพวกฝ่ายขวา เกรงภัยอันตรายมากที่สุด ๑๖๘ การสังหาร พ.ศ.อ.บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข นายจำรอง ^{รอง}ควา- เรือง นายทองเปลว ชลภูมิ นายทองเย็น หลีละเมิน นายชาญ บุณนาค นายเล็ก บุณนาค นายผอง เขียววิจิตร นายสง่า ประจักษ์วงศ์ อัครเศวีไทย ๑๖๙ ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร ก็ยังยึดถือว่าเป็นปัญหาทางการเมืองสำคัญที่สุดของประเทศไทยประการหนึ่ง ก็คือ

อาจแบ่งได้ดังนี้คือ ก. ความเชื่อในการสืบสันตติวงศ์ ข. ความเชื่อในข้อตกลง กติกาของการปกครอง ค. ความเชื่อที่ว่า การใช้อำนาจนั้นชอบด้วยกฎหมาย อ้างใน ทินพันธุ์ นาคะตะ, เรื่องเดิม, หน้า ๑ - ๓., ๑๑ - ๑๕.; Robert A. Dahl, op.cit., pp. 19, 29.; Seymour M. Lipset, Political Man : The Social Bases of Politics (New York : Doubleday, 1963), p. 64.; Carl J. Friedrich, Man and His Government : An Empirical Theory of Politics (New York : McGraw-Hill, 1963), p. 234-314.

๑๖๖ ทินพันธุ์ นาคะตะ เรื่องเดิม, หน้า ๑.

๑๖๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ - ๑๖.

๑๖๘ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๓ - ๒๕๘.

๑๖๙ วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๑๘.

การต่อสู้คอมมิวนิสต์ให้ชนะ ๑๓๐ รัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทางที่จะปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
ทั่วประเทศโดยการใช้อำนาจ ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัคร เขาทำการปราบปราม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งตำรวจภูธรและตำรวจตระเวนชายแดน เป็นกองกำลังที่รัฐบาลใช้อำนาจหน้าที่ของตำรวจ
ตามกฎหมายปฏิบัติการมากที่สุด ส่วนภายในเมืองนั้นจะเห็นได้ว่าพวก "เอียงซ้าย" ๑๓๑ จะกลายเป็น
เป็นนักการเมืองที่ตำรวจต้องการตัว ๑๓๒ ทั้งนี้ก็เพราะทหารไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมาย
ในการจับกุม เป็นต้น

๓.๒ ทหารต้องการควบคุมกำลังตำรวจอย่างใกล้ชิด

เนื่องจากตำรวจ เป็นหน่วยงานที่มีกำลังอาวุธและอำนาจหน้าที่กว้างขวาง ทหารจึง
ต้องพยายามที่จะต้องควบคุมอยู่เสมอ ๑๓๓ โดยวิธีการต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ การออกคำสั่งในกรณี
ภาวะฉุกเฉินให้ผู้บัญชาการฝ่ายทหาร สามารถที่จะใช้อำนาจทหารทั้ง ๓ เหล่าทัพ อันได้แก่ทัพบก
ทัพเรือ และทัพอากาศ ตลอดจนมีอำนาจสั่งการไปถึงตำรวจได้อีกด้วย ๑๓๔ และวิธีการที่สำคัญอีก
วิธีการหนึ่งก็คือที่ทหารจะส่งนายทหารคนสำคัญ ๆ เขาคอยคุมกิจการตำรวจ ๑๓๕ ซึ่งบุคคลเหล่านี้
เป็นบุคคลที่ทหารซึ่งกุมอำนาจไว้วางใจและเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมมีอิในการแสวงหาและพิทักษ์รักษา
อำนาจร่วมกันมาทั้งสิ้น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงได้รับตำแหน่งทางการ เมืองด้วยในขณะเดียวกัน
อาทิเช่น การแต่งตั้งนายทหารมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในช่วงภายหลัง พ.ศ. ๒๕๑๕

๑๓๐ พล.ท.แสวง เสนาณรงค์, "พัฒนาการ เมือง เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ," รวมบทความ-
ความทางการเมือง เล่ม ๔ (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๑๓), หน้า ๒๐.

๑๓๑ ตามความเข้าใจของคนไทยทั่วไป "เอียงซ้าย" หมายถึงผู้ฝักใฝ่ในลัทธิสังคมนิยม
ไม่ว่าจะเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์

๑๓๒ กมล สมวิเชียร, พัฒนาการ เมืองไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒), หน้า ๓๓.

๑๓๓ ปรีชญ์ อุกมทรัพย์ เรื่อง เกม, หน้า ๕๗.

๑๓๔ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๔ ตอนที่ ๒๒ ฉบับพิเศษ
(๒ มีนาคม ๒๕๐๐), หน้า ๕. เป็นต้น

๑๓๕ ปรีชญ์ อุกมทรัพย์ เรื่อง เกม, หน้า ๕๗.

เป็นต้นมารวมทั้งสิ้น ๗ คน รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๓๓ ปี จากระยะเวลา ๔๔ ปี คือ

ก. พล.ต.อ.หลวงอคุลย์ เกษจรัส เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกับจอมพลแปลก และมีความสัมพันธ์อย่างเพื่อนสนิท โดยท่านผู้หญิงละเอียก พิบูลสงคราม ได้เขียนไว้ว่า "....เมื่อถึงวันหยุดที่นักเรียนได้กลับบ้าน ถ้าคุณบัตร (ชื่อเดิมของพลเอกอคุลย์ ๗ ผู้เขียน) ไม่เข้าวังทูลกระหม่อม ๗ จะต้องไปพักกับคุณแปลกกินนอนอยู่ที่แฟกคองบาง เช่นอันเป็นที่พักของคุณแปลก มีเงินก็แบ่งกันใช้ไปไหนทำอะไรก็ท่องเที่ยวด้วยกัน บิศาคุณแปลกรักใคร่เอ็นดูคุณบัตรทั้งบุตรชายของท่านเอง...." ^{๑๗๖} ในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านผู้หญิงละเอียกกล่าวว่า "....ที่มาเป็นประจำไม่ได้ขาดถึงกับดาราราชการมากินนอนอยู่ที่บ้านคือ หลวงอคุลย์ เกษจรัส ตอนท่านเป็นนายทหารปืนใหญ่อยู่โคราช...." ^{๑๗๗} ในการรักษาหรือเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลวงอคุลย์ ๗ ก็ร่วมงานกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะมีตำแหน่งหรือยศใด ๆ พล.ต.อ.อคุลย์ ๗ จะต้องเป็นที่สองหรือตำแหน่งรองลงมา ^{๑๗๘} ภายหลังกบฏบวรเดช หลวงอคุลย์ เกษจรัส ได้โอนจากนายทหารบกยศพันตรีมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ โดยฝ่ายกบฏอ้างว่าเพื่อปราบปราม หาหลักฐานการสอบสวนและจับกุมพวกกบฏบวรเดช ^{๑๗๙} ท่านผู้หญิงละเอียกได้กล่าวว่า "....เมื่อคุณแปลก จอมพล ป. ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเอก ๗ หลวงอคุลย์ ๗ ดำรงตำแหน่งอธิบดีตำรวจยิ่งรักสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น นายกรัฐมนตรีมีความ "เกรงใจ" เพราะพลเอกหลวงอคุลย์ ๗ เป็นคนตรง เกื้อขาดและแข็งแกร่ง เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของนายกรัฐมนตรียิ่งนัก ทุกเช้าอธิบดีกรมตำรวจจะต้องมารายงานและปรึกษาอรรถาการ

---

^{๑๗๖} ละเอียก พิบูลสงคราม, "แด่ท่านเพื่อนรัก จอมพล ป., " อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจเอกหลวงอคุลย์ เกษจรัส (พระนคร : โรงพิมพ์กรมตำรวจ, ๒๕๑๓)

^{๑๗๗} ละเอียก พิบูลสงคราม, "บันทึกความทรงจำ," เบื้องแรกประชาธิปไตย เรียบเรียงและจัดพิมพ์โดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๕๖๕.

^{๑๗๘} พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี, "ระลึกความหลังถึง พล.ต.อ.หลวงอคุลย์ ๗" อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจเอกอคุลย์ เกษจรัส (พระนคร, โรงพิมพ์กรมตำรวจ, ๒๕๑๓)

^{๑๗๙} พ.ศ.ค.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓ - ๒๔.

กับนายกรัฐมนตรี ส่วนมากนายก ฯ มักจะมีความเห็นสอดคล้องกับท่านอธิบดีเสมอ จากความเป็น
ทหารมาเป็นนักการเมืองที่แข็งแกร่งและเด็ดเดี่ยว เช่นเดียวกัน อยู่ร่วมกัน เห็นอกเห็นใจกันมาตั้ง-
แต่เด็ก รักการแทบจะตายแทนกันได้...."๑๔๐

ข. พล.ร.ต.สังวรณ์ สุวรรณชีพ อัครรัฐมนตรี และเป็นนายทหารเรือเช่นเดียวกับ
พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี รวมทั้งเป็นโยนกับกองพันตำรวจทหารอีกด้วย
และมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

ค. พล.ต.อ.เดวิด ตรียานนท์ Wilson ได้กล่าวไว้ว่า พล.ต.อ.เดวิด ตรียานนท์
จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกในปี ๑๙๓๐ และมีบทบาทในการปราบปรามกบฏบวรเดช
ต่อมาภายหลังได้เป็นนายทหารคนสนิทของ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม และมีความสัมพันธ์กันอย่าง
ใกล้ชิดมาก หลังจากหลวงพิบูล ฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เดวิดเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง และ
แต่งงานกับลูกสาวจอมพลเสน จุฑาวัฒน์ ซึ่งเป็นนายทหารที่ใกล้ชิดกับหลวงพิบูล ฯ เป็นอย่างมาก
ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ หลวงพิบูล ฯ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและพ้นจากการทหารสูงสุด พ.อ.
เดวิด ถูกปลดออกเป็นนายทหารนอกประจำการ และกลับเขามาร่วมในการกระทำรัฐประหารกับ
จอมพลเสน จุฑาวัฒน์ ภายหลังจากนั้นได้รับการแต่งตั้งให้โอนจากทหารมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดี-
กรมตำรวจ และปฏิบัติภารกิจเพื่อการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูล-
สงคราม ตลอดมา ๑๔๑

ง. พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร ในฐานะ เป็นบุคคลสำคัญที่สุดคนหนึ่งในคณะปฏิวัติของ
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และเป็นรองหัวหน้าคณะปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ๑๔๒

จ. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และ พ.ศ. ๒๕๐๒
ภายหลังจากการกระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๐๒ แล้ว จอมพลสฤษดิ์ ฯ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะ
ปฏิวัติ นายกรัฐมนตรี และอธิบดีกรมตำรวจ ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ๑๔๓

๑๔๐ ละเอียดยุทธศาสตร์การเมือง

๑๔๑ David A. Wilson, *op.cit.*, p. 129-132.; ภาคผนวก.

๑๔๒ คุรยลละเอียดยุทธศาสตร์ ๓

๑๔๓ คุรยลละเอียดยุทธศาสตร์ ๓

ฉ. พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ในช่วงก่อนการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๐๐ ดำรงตำแหน่ง เจ้ากรมในใหญ่ต่อสู้อากาศยาน ซึ่งคุมกำลังคนและอาวุธหนัก และให้กรม ป.ต.อ. เป็นสถานที่เก็บกักตุนและเคียวปืนใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง ^{๑๘๔} เมื่อมีการรัฐประหาร ๒๕๐๐ โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้านั้น ปรากฏว่า พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในการรัฐประหาร และย้ายมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ ในการรัฐประหาร ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้รับตำแหน่งผู้อำนวยการรักษาความสงบ ฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข ^{๑๘๕}

ช. จอมพลประภาส จารุเสถียร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี ผู้บัญชาการทหารบก ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีภายหลัง พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เกษียณอายุ

ซ. พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรางกูร ได้มีบทบาททางการเมืองโดยเป็นฝ่ายรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้สร้างความประทับใจให้แก่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การท่าเรือ และได้รับอุปการะสนับสนุนจาก จอมพลประภาส จารุเสถียร โดยได้รับการแต่งตั้งเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ^{๑๘๖}

การที่ทหารส่งบุคคลที่ร่วมในการแสวงหาอำนาจทางการเมืองมาควบคุมกิจการตำรวจ ในขณะที่เดียวกันบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งทางการเมืองและสนับสนุนนักการเมือง จึงส่งผลให้ตำรวจต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๔. ลักษณะกานนิยมในระบบราชการไทย เอื้ออำนวยต่อการถูกอิทธิพลทางการเมือง

ครอมง่า

ในสมัยที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์

^{๑๘๔} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๖.

^{๑๘๕} กุรายละเอียดยุคในบทที่ ๓

^{๑๘๖} กุรายละเอียดยุคใน พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๑ - ๑๒๗.;

กลางอำนาจในการปกครอง โดยมี "ข้าราชการ" ๑๘๗ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ การปกครอง และจัดทำกิจการต่าง ๆ เป็นการกระทำต่างพระเนตรพระกรรณตามลำดับลงมาจนถึงประชาชน ๑๘๘ บรรดาข้าราชการเหล่านี้มีลักษณะของค่านิยม (Value) ที่ปรากฏให้เห็นชัดคือลักษณะความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์และมุ่งกับัญญาชั้นสูงขึ้นไปตามตำแหน่ง รวมทั้งมีความเคารพนบยอม เชื่อฟัง ทำตามคำสั่งและต้องไม่โต้แย้ง ถึงแม้ว่าตนจะเป็นฝ่ายถูกก็ตาม ๑๘๙ ดังที่ Mosel ได้กล่าวไว้ว่า "...ข้าราชการต้อง เชื่อฟังมุ่งกับัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปในลักษณะแนวตั้ง กล่าวคือ มีความเคารพนบยอมและ เชื่อฟัง เห็นชอบ ๆ ลดหล่นกันลงมา...." ๑๙๐

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ค่านิยมและพฤติกรรมของข้าราชการซึ่งได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังมาเป็นเวลานานนับศตวรรษในเรื่องดังกล่าวข้างต้นยังคง เป็นไปในลักษณะเดิม ๑๙๑ กล่าวคือ ข้าราชการไทยยังคง เป็นข้าราชการ (King's Servant) ๑๙๒ มีฐานะเป็นขุนนางผู้สูงศักดิ์ ได้รับการศึกษาอบรมวิธีการปกครองชั้นสูง มาจากสกุลซึ่ง เคยคุ้นเคยแก่ราชการที่ต่ำสืบ

---

๑๘๗ ข้าราชการ ในสมัยกรุงสุโขทัยเรียกว่าลูกขุน และในสมัยอยุธยาเรียกว่าขุนนาง อ่างใน ทินพันธุ์ นาคะตะ เรื่อง เกม, หน้า ๓๒.

๑๘๘ กระทรวงมหาดไทย, "การเข้าถึงประชาชน," คู่มือการปฏิบัติตามโครงการ เร่งรัดพัฒนาชนบท ภาคที่ ๑, หลักการและวิธีการพัฒนาท้องถิ่น เล่มที่ ๕ (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๘), หน้า ๓.; David A. Wilson, op.cit., p. 92.

๑๘๙ วินัย ขวนประพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๔๒๒.

๑๙๐ James N. Mosel, op.cit., p. 290.

๑๙๑ Arsa Meksawan, The Role of The Provincial Governor in Thailand (Bangkok : Institute of Public Administration, Thammasart University, 1962), p. 38.

๑๙๒ James N. Mosel, op.cit., p. 323.

กันมา ๑๕๓ ตลอดจนเคารพ เชื่อฟัง ๑๕๔ ทำตามคำสั่งโดยไม่มีข้อโต้แย้งแม้ว่าตนจะเป็นฝ่ายถูกก็ตาม ในขณะที่เกี่ยวกับการเมืองไทยในช่วงนี้อำนาจทางการเมืองตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการอันได้แก่ทหารและข้าราชการพลเรือนเท่านั้น ๑๕๕ จึงอาจกล่าวได้ว่า นักการเมืองไทยก็คือขุนนางแบบเก่าอีกกลุ่มหนึ่ง ๑๕๖ และมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเหนือข้าราชการประจำนั่นเอง ลักษณะของการเมืองไทยที่ยังคงยึดมั่นค่านิยมดั้งเดิมของตนไปอย่างแยกไม่ออกนี้เอง ๑๕๗ จึงไม่ตองสงสัยเลยว่าสถาบันทางราชการแทบทุกหน่วยงานจะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมืองไม่มากนักเลย โดยเฉพาะกรณีที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งเพื่อประโยชน์ของนักการเมืองโดยปราศจากการโต้แย้งแม้จะมีข้าราชการที่รักอุดมการณ์ ๑๕๘ ที่มีอยู่ส่วนน้อยจะพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและระบบ

---

๑๕๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ, "ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ," ประวัติศาสตร์และการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖), หน้า ๓๑ - ๓๕.

๑๕๔ Fred W. Riggs, op.cit., p. 324.; David A. Wilson, op.cit., p. 79.

๑๕๕ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒ - ๘.; พงศ์เพ็ญ ศฤงคารภัย, เรื่องเดิม, หน้า ๑.; Fred W. Riggs, op.cit., pp. 213, 32.; David A. Wilson, op.cit., p. 277.

๑๕๖ สันติ นิยมราษฎร์, "ข้าราชการกับนักการเมือง," รวมประชาชาติ วันพฤหัสบดีที่ ๔ กันยายน ๒๕๑๔, หน้า ๗.; David A. Wilson, op.cit., p. 152.

๑๕๗ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ เรื่องเดิม, หน้า ๑๕.

๑๕๘ "ข้าราชการ" ใดมีอำนาจประเภทใด ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ ๑) ข้าราชการประเภทยอมเป็นเครื่องมือของนักการเมือง เพื่อหวังความก้าวหน้าในอำนาจหน้าที่และตำแหน่งของตนเอง มักจะเป็นบุคคลที่ประจบสอพลอและกระทำตามคำสั่งของนักการเมืองอย่างเคร่งครัด ๒) ข้าราชการประเภทให้เหตุผลกับตัวเองว่า "นำเขี้ยวอย่าวางเรือ" คิดว่าในภายหน้าเมื่อมีอำนาจวาสนาจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ๓) ข้าราชการประเภท "เขาสวมเขนขาม" ไม่เอาใจนักการเมืองและไม่คิดจะแก้ไข ๔) ข้าราชการประเภท "ข้าราชการ" เป็นบุคคลที่มุดมการ มีความเชื่อมั่นในตนเองพร้อมและกล้าที่จะแสดงออก กล้าเสนอแนะ กล้าคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ทำงานเพื่อประชาชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

แต่ก็มักจะถูกกักกันและเป็นบุคคลที่ผู้บังคับบัญชาไม่พึงปรารถนา อาทิ ดร.ธวัช มกรพงศ์ นาย-
ประยูร เกลิงศรี พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เป็นต้น

กรมตำรวจในฐานะที่เป็นหน่วยงานหรือระบบย่อย (Sub-System) หนึ่งหน่วยในระบบ
การเมืองและการบริหารราชการของระบบใหญ่ (System as a Whole) ถ้าจะพิจารณาตาม
ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบหรือ System Theory แล้ว ย่อมได้รับผลกระทบจากระบบใหญ่หรือจาก
ระบบย่อยด้วยกันอย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ประกอบกับระบบซึ่งเกิดขึ้นภายในกรมตำรวจเอง
 อาทิเช่น การขัดเกลากลางสังคม การถ่ายทอดทางวิชาการ ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม วินัย สภาพ-
สังคม ลักษณะของงาน กำลังคนอาวุธที่ตำรวจมีอยู่ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฯลฯ ส่งผลให้
ตำรวจส่วนใหญ่ยึดมั่นในค่านิยมในลักษณะเดิม เช่นเดียวกับข้าราชการทั่วไปส่วนใหญ่หรือมากกว่า

ด้วยเหตุนี้เองจึงส่งผลให้การบริหารราชการของกรมตำรวจต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ
นักการเมืองอย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ โดยตำรวจส่วนใหญ่จะเคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติหน้าที่
ตามคำสั่งของนักการเมืองหรือผู้บังคับบัญชาโดยไม่มีข้อโต้แย้งแม้ว่าตนจะเป็นฝ่ายถูกก็ตาม ดังเช่น
กรณีการจับกุมผู้ต้องหาบทฎ ๕๑ คน ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยปราศจากหลักฐานที่
แน่นอน ตลอดจนผิดกระบวนการยุติธรรม ^{๑๕๕} กรณีการใช้กำลังเข้าจับกุมปราบปรามบุคคลที่ชุมนุม
เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ^{๒๐๐}
เป็นต้น.

^{๑๕๕} คุรายละ เอียคโนบทที่ ๓

^{๒๐๐} คุรายละ เอียคโนบทที่ ๓

สรุป

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในช่วงที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งมีผู้นำทางการเมือง เช่น เซมเซ็ง หรืออธิบดีกรมตำรวจเป็นตำรวจอาชีพแล้ว กิจการตำรวจกับการเมืองไทยจะเป็นไปในลักษณะตำรวจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง โดย ประการแรก ตำรวจตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจทางการเมือง ประการที่สอง นักการเมืองได้ใช้อำนาจและอิทธิพลในการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน ตำแหน่งและลงโทษ เพื่อผลประโยชน์ในทางการเมือง ประการสุดท้าย ตำรวจตกอยู่ภายใต้การควบคุมของนักการเมืองหรือบุคคลที่นักการเมืองส่งมาเพื่อควบคุม.